

Երեւոյն

այսպէս

**ՄԱՅՐ ԱՅՈՒ ՍՈՒՐ ԱԶՄԻՆԻ
ԿՐԻՄԻԱՆ, ՄԵԿԻՈՅԱՅԻՆ,
ԼՐԱՅԻՄԻՆ ԵՐԿԵԱՍՏԱԾՈՐՆԵՐ**

Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսը ժամանեց Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածին

Մայիսի 26-ի երեկոյան Զա-
յաստան ժամանեց Ն. Ս. Օ. Տ. Տ.
Արամ Ա Մեծի Տանն Կիլիկիոյ
Կաթողիկոսը՝ Զայոց ցեղասպա-
նութեան 100-րդ տարելիցին
նվիրված միջոցառումները հա-
մակարգող պետական հանձնա-
ժողովի չորրորդ նիստի մաս-
նակցելու նպատակով:

փան ծառայութեան համար՝
փառք ու գոհութիւն հայտնելով
Սուրբ Մայր Աթոռ Սուրբ
Էջմիածին, որ առիթներ է պարգե-
տում հանդիպելու եւ առ Նստոված
համատեղ աղօթք բարձրացնե-
լու հայոց ազգի ապահով ու բա-
րօր կյանքի, հայրենիքի շինու-
թեան ու առաջընթացի համար:

Իր հերթին Արամ Ա Մեծի

Մայր Աթոռ Սր Էջմիածնում՝
Տրդատա կամարի առջեւ, Արամ
Ա Կաթողիկոսին դիմելովրէց Ն.
Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Բ Ծայրա-
գոյն Պատրիարք եւ Ամենայն
Զայոց Կաթողիկոսը: Մայր Աթո-
ռի միաբանների ուղեկցութեամբ
Ամենայն Զայոց Զայրապետը եւ
Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկո-
սը «Յրաշափառ» ներքո մուտք
գործեցին Մայր տաճար:

Գոհաբանական աղօթքից հե-
տո Գարեգին Բ Ամենայն Զայոց
Կաթողիկոսը ողջունեց Արամ Ա
Կաթողիկոսի այցը Մայր Աթոռ
Ս. Էջմիածին: Ամենայն Զայոց
Զայրապետը վստահութիւն
հայտնեց, որ հակառակ ծանրա-
բեռնված ժամանակացույցի՝ ա-
ռիթ պիտի ունենան իրենց հայ-
րապետական պատգամներն ու
օրինութիւնը փոխանցելու հա-
յորդիներին՝ կոչելով միաբանու-
թեան եւ հայրենակներ ծառայու-
թեան՝ մաղթանքով, որ հայ ժո-
ղովորդի ընթացքը դարերի մեջ
միշտ լինի հաղթական՝ միտված
խաղաղ ու անորոշ կյանքի ա-
պահովմանը:

Ամենայն Զայոց Կաթողիկոսը
նաեւ ամենակալ Տիրոջից գո-
րակցութիւն հայեցեց Զայ Եկեղե-
ցու բարեշնչանքով ու սպասակո-
ւորի արդյունաշատ եւ անխա-

Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսն ու-
րախութիւն հայտնեց Մայր Ա-
թոռում գտնվելու համար՝ իբրեւ
առիթ ծառայական ուխտի վե-
րառնորդման եւ հավատքի ամ-
րապնդման: Արամ Ա Կաթողի-
կոսն անդրադարձավ նաեւ հայ
Եկեղեցականների ծառայութեան
ընդհանուր հայրենիքն ու ժողո-
վուրդը՝ մասնավորապէս ընդգ-
ծելով. «...Մայր Զայրենիքը սր-
բազան հավատքի տուն է, եւ
պատմութեան ընթացքում մեր
ժողովուրդն իր արյունն է թա-
փել հայրենիքի համար... Զայ-
րենիքի պաշտպանութիւնը, ա-
զատութիւնն ու անկախութիւնը
մեզ համար գերագոյն ար-
ժեք են: Այսօր մենք կոչված ենք
Զայաստանի անկախութիւնն
ավելի զորացնելու, ինչն ավելի
մեծ գոհողութիւն է պահան-
ջում: Մենք՝ բոլորս, որպէս Զայ
Եկեղեցու սպասավորներ, որ-
պէս Զայ Եկեղեցի, հայ հոգեւո-
րականներ, Զայաստանում թե
Սփյուռքում, կոչված ենք հայրե-
նաշինութեան նվիրական գոր-
ծին»:

Արարողութիւնն ավարտեց
Ամենայն Զայոց Կաթողիկոսի
Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկո-
սի օրինութեամբ ու միասնական
աղօթքով:

Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. ԳԱՐԵԳԻՆ Բ ԱՄԵՆԱՅՆ ԶԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ԽՈՍՔԸ ԶԱՅՈՑ ՃԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԱՆ 100-ԱՄՅԱԿԻ ՄԻՋՈՅԱՌՈՒՄՆԵՐԸ ՀԱՄԱԿԱՐԳՈՂ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻ ՆԻՍՏԻՆ

Մայիսի 27-ին Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Բ Ծայրա-
գոյն Պատրիարք եւ Ամենայն Զայոց Կաթողիկոսը
մասնակցեց Զայոց ցեղասպանութեան 100-րդ տա-
րելիցի միջոցառումները համակարգող պետական
հանձնաժողովի չորրորդ նիստի աշխատանքներին:

Նիստի սկզբում Ամենայն Զայոց Զայրապետն իր
պատգամը բերեց հանձնաժողովի անդամներին եւ
ներկաներին:

Մեծարգո նախագահ Հայաստանի Հանրա-
պետութեան,
Մեծարգո նախագահ Լեւոնային Ղարաբաղի
Հանրապետութեան,

Սիրեցյալ եղբայր ի Քրիստոս Կաթողիկոս
Մեծի Տանն Կիլիկիոյ,

Անճնապատիվ Պատրիարք Հայ Կաթողիկէ
Եկեղեցու,

Հանձնաժողովի հարգարժան անդամներ եւ
սիրելի ներկաներ,

Գոհունակ սրտով ողջունում եւ Մայր Աթոռ
Սր Էջմիածնի օրհնութիւնն ենք բերում ձեզ՝
այս համախմբումի առիթով: Մեկտեղվել ենք
միավորելու մեր ջանքերը ի խնդիր Հայոց ցե-
ղասպանութեան 100-ա-
մյա տարելիցի ծրագրե-
րի բնմարկման եւ միջո-
ցառումների կազմա-
կերպման:

Նախախմբման կամ
է, որ այս համախմբումը
տեղի է ունենում այն օ-
րերին, երբ դեռ հնչում է
մեր Տիրոջ Հարաբար
հաղթական ավետիսը,
երբ ի սփյուռն աշխա-
րհի նշում ենք Մարդա-
րապետի, Բաշ Ապա-
րանի ու Ղարաբիխայի
մարտերում մեր ժո-
ղովորդի հաղթանակները
եւ Հայոց առաջին Հան-
րապետութեան հռչա-
կումը: Այս առիթով շնորհակտում ենք ամեն-
քիս եւ համայն մեր ժողովրդին՝ ինչն էլ Գե-
տրգ Ե Սուրենյանց մեր երանաշնորհ Հայրա-
պետի անմահ խոսքը՝ մայիսյան հերոսամար-
տերի նախօրեին. «Ես միշտ էլ հավատացել եմ
իմ ժողովրդի ոգուն: Ես գիտեմ նրա անցած
ճանապարհի դառնութիւնները: Ես համոզ-
ված եմ նաեւ, որ ազգն իմ հայոց դեռ չի ասել
իր վերջին խոսքը: Եվ խոսքն այդ պիտի լինի
հաղթական»:

Աստուծո շնորհով կամրով Հայոց ցեղասպա-
նութեան 100-ամյակը մեր ժողովուրդը դիմապո-
րում է վերականգնված հայրենի պետականու-
թեամբ, Հայաստանում եւ Արցախում՝ իր ազատ,
մեր կյանքի 20-ամյա ձեռքբերումներով եւ իր ի-
րավունքները պաշտպանելու իրատեսական հե-
ռանկարներով:

Մեր դատը դեռեւս չի հաղթանակել, սակայն
անարդյունք չմնացին մեր ջանքերը: Հայոց ցե-
ղասպանութիւնը դատաւարտած առանձին
մարդասեր անձանց այսօր փոխարինում են
պետութիւններ, Եկեղեցիներ, միջազգային ու
եկեղեցական կազմակերպութիւններ: Այսօր
Հայոց ցեղասպանութեան ճանաչման մեր ժո-
ղովորդի արդար պահանջը բնեւ ոչ անհրաժեշտ
հզորութեամբ, բայց բազմաձայն դառնալու ու-
ժակամութեամբ արձագանք է գտնում նաեւ
Թուրքիայում: Այս ամենը մեր ժողովուրդը մեկ-
դարյա պայքարով է ձեռք բերել, միայնակ տո-
կացել, համբերել բազում մեղութիւնների,
հանձն առել գոհողութիւններ, որստերը նվի-
րում, հավատքի գերագոյն ուժ եւ գործադրել
մեծագոյն ջանքեր՝ իր կյանքը վերընձիւղելու
եւ բարձրացնելու, իր արդար դատն աշխարհին
լսելի դարձնելու համար:

100-ամյա տարելիցը պիտի դարձնենք ար-
ժեւորում մեր ժողովրդի մեկդարյա հերոսակա-
ն ուղու, առիթ ու խրախույս՝ մեր ազգային ինքնու-
թեան գորացման, մեր Հայրենիքի շուրջ հա-
մախմբման, միասնականութեան ոգու ամրապ-
նդման, մեր կյանքը հավատքի, աստվածային

պատվիրանների ուղիներում հավատարիմ
պահպանելու:

Մենք ապրում ենք պատմական բարդ ժա-
մանակահատվածում, երբ միջազգային հան-
րութեան մեջ ավելի է խորանում երկակի չա-
փանիչների կիրառումը, որը շատ հաճախ
պայմանավորված է ոչ թե արդարութեան
բարձր գզացումով, այլ տնտեսական կամ աշ-
խարհաքաղաքական շահերով ու նախապա-
տիւթիւններով: Այսպիսի իրավիճակում մեզա-
մից պահանջվում է համախմբութիւն՝ ուժերի
եւ միջոցների համադրմամբ ու միասնական
տեսիլքով հասնելու մեր արդար դատի հաղա-
նակին, պահանջատիրութեան իրավունքի իրա-
կանացմանը, Յեղասպանութեան հետեւանքնե-
րի վերացմանը:

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը եւ Մեծի Տանն Կիլիկիո Կաթողիկոսը այցելեցին Սարդարապատի հուշահամալիր

Մայիսի 28-ին, Հանրապետության օրվա առիթով, Ն. Ս. Ս. Տ. Գարեգին Բ Շայրազույն Պատրիարքը եւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը եւ Ն. Ս. Ս. Տ. Արամ Ա Մեծի Տանն Կիլիկիո Կաթողիկոսը այցելեցին Սարդարապատի հուշահամալիր՝ ուղեկցությամբ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսության եւ Մեծի Տանն Կիլիկիո Կաթողիկոսության միաբանների՝ հարգանքի տուրք մատուցելու հանուն հայոց անկախ պետականության գոհված հայորդիների անմահ հիշատակին:

Հուշահամալիրում Ամենայն Հայոց Պատրիարքը, Մեծի Տանն Կիլիկիո Կաթողիկոսը, ՀՀ նախագահ Սերժ Սարգսյանը եւ ՀՀ նախագահ Բակո Սահակյանը ծաղկեպսակներ դրեցին, ապա ներկայությամբ հայոց պետական ավագանու արդյթ բարձրացվեց մայիսյան հերոսամարտերում գոհված հայորդիների հոգիների հանգստության համար:

Հայոց ազգագրության եւ ազատագրական պայքարի պատմության ազգային թանգարան այցից հետո տեղի ունեցած պարզեաբաշխության արարողության բացմանը Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսն ու Արամ Ա Մեծի Տանն Կիլիկիո Կաթողիկոսն իրենց օրհնությունն ու պատգամը բերեցին ներկաներին՝ տոնական այս առիթով:

Իր խոսքում Ն. Ս. Ս. Տ. Գարեգին Բ Շայրազույն Պատրիարքը եւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը մասնավորապես ասաց.

«Հանրապետության օրվա այս տոնական օրը ողբունում եւ հայրապետական Մեր օրհնությունն ենք բերում ձեզ:

Այսօր մեր ժողովուրդը ոգեկոչում է 1918 թ. Առաջին համաշխարհային պատերազմի դժվարին ժամանակաշրջանում Արեւելյան Հայաստանի փոքրիկ մի

կատվածի վրա Հայաստանի Հանրապետության հաստատման հիշատակները: Գերագույն շանքեր գործադրելով՝ մեր ժողովուրդը դիմակայեց ժամանակի քաղաքական թոհուրեթերին, մեր երկրում ստեղծված աղետալի իրավիճակներին եւ, համախմբելով իր ուժերը, կարողացավ կանգնեցնել եւ ետ մղել թուրքա-

կան հարձակումը դեպի Երեւան ու Արեւելյան Հայաստանի շրջաններ:

Հայրենիքի համար անձնուրաց պայքարի եւ միասնության այդ օրինակը ծնունդ առավ յուրաքանչյուր հայի հոգուց: Ծանր իրավիճակի առջեւ հավատքով գիւնելու, ոտքի կանգնելու, միաբանելու կոչով ժողովուրդին դիմեց Գեորգ եւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը՝ ինքը եւս մերժելով իր ապահովությունը եւ չքելով Սբ Էջմիածինը: Ապավինած Աստծուն՝ մեր ժողովուրդը միայնակ պաշտպանեց վաղնջական իր Հայրենիքում ազատ ապրելու իր իրավունքը: Հաղթանակեց հավատքի, միասնության, հայրենասիրության, նվիրումի ազնվասիրտ ոգին, որն այսօր մենք կարելով ենք՝ նշելով Սարդարապատի, Ապարանի, Ղարաբաղի ստա-

հերոսամարտերի եւ Հանրապետության հաստատման հիշատակները: Այդ ոգին պիտի օգնի մեզ այսօր դիմակայելու մեր կյանքի դժվարություններին, հաղթահարելու մեր երկրի առջեւ ծառացած խնդիրներն ու իրամասկանները:

Այսօր Մենք փառք ենք մատուցում Աստծուն, որ մեր ժողովուրդը միայնակ չէ արդար իր իրավունքների պաշտպանության գործում: Երկրներ ու ժողովուրդներ, միջազգային կառույցներ դատապարտում են Հայոց ցեղասպանությունը եւ ջանքեր բերում Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետությունում մեր ժողովրդի ազատ ու անկախ ապրելու իրավունքի ճանաչման հարցում, որի համար, հանձնի աշատեղ ներկա դիվանագիտական առաքելությունների ներդրումը անհերքելի է: Մենք վերստին գնահատանք Մեր խոսքն ենք ուղղում մեր ժողովրդին աշակից երկրներին:

կան իրավիճակում գտնվող երկրների, հատկապես՝ Արձափոր Արեւելքի ժողովուրդների համար, որպեսզի իրագործեն ապահովության, լուսավոր գալիքի իրենց ճգնաժամները: Աղոթում ենք Հայաստանի եւ մեր ժողովրդի խաղաղ կյանքի, Աստծո օրհնությամբ մեր ջանքերի արդյունավորման համար՝ հանուն մեր երկրի առաջընթացի, բարօրության ու հզորության:

Հայցում ենք, որ Աստված գորակից լինի բոլորիս մեր կույման ու պատասխանատվության մեջ, լուսավորի եւ առաջնորդի Իր իմաստությամբ ու հաստատուն պահի խաղաղության, սիրո, բարության ճշմարիտ ուղիներում: Մաղթում ենք, որ Տերն օրհնի Հայաստանը հզորացնելու ձեր ծրագրերը եւ ձեր առաքելությունը, մեծարժեք նախագահ, հարգարժան պետական այրեր, մեծարժեք դիվանագետներ, հանուն աշխարհում խաղաղության ամրապնդման, երկրների ու ժողովուրդների մեջ բարեկամության եւ համերաշխ գործակցության արգասավորման:

Թող ողորմությունն ու շնորհներն Աստծո միշտ մեզ հետ լինեն եւ համայն մարդկության. այսօր եւ միշտ, ամեն»:

Պարզեաբաշխության արարողության ընթացքում ՀՀ նախագահ Սերժ Սարգսյանը Վրդպետ Կոթեմաքի՝ մեղավ հանձնեց Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի թրիստոնեական դաստիարակության կենտրոնի տնօրեն Վարդան վրդ. Նավասարդյանին, ում պատասխանատվության ներքո է գտնվում Հայաստանի հանրակրթական դպրոցներում Հայ եկեղեցու պատմություն առարկայի դասավանդման վերահսկողությունը:

Նույն օրը Մայր Աթոռի Միածնայն Պատրիարքը, հանդիսապետությամբ Ն. Ս. Ս. Տ. Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի եւ Ն. Ս. Ս. Տ. Արամ Ա Մեծի Տանն Կիլիկիո Կաթողիկոսի, կատարվեց Հանրապետական մաղթանք:

Արարողության ավարտին Ամենայն Հայոց Պատրիարքը եւ Մեծի Տանն Կիլիկիո Կաթողիկոսը վերստին շնորհավորեցին եւ իրենց օրհնությունը բերեցին ներկա ժողովրդին:

Ն. Ս. Ս. Տ. ԳԱՐԵԳԻՆ Բ ՄՍԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՒ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ԽՈՍՔԸ ՀԱՅՈՒ ԶԵՐԱՍՊԱՆՈՒԹՅԱՆ 100-ՄՅՅԱԿԻ ՄԻՋՈՆԱԴՐՈՒՄՆԵՐԸ ՀԱՄԱԿԱՐԳՈՂ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻ ՆԻՍՏԻՆ

Սկիզբը՝ էջ 1

Հայաստանայաց Առաքելական Սբ Եկեղեցին՝ Նվիրապետական իր Աթոռներով, Հարունակները եւ բոլոր միջոցներով ու նկարագրություններով միջազգային եւ միջերկրագնական հարթակներում իր ծայր բարձրագույն ի խնդիր Հայոց ցեղասպանության ճանաչման եւ ուրացման քաղաքականության դատապարտ-

ման, քաղաքականություն, որի հետեւանք է նաեւ Արցախի ժողովրդի ազատ եւ ինքնուրույն ապրելու իրավունքի միատունը, ինչպես եւ՝ Հայաստանի Հանրապետության շրջափակումը, որն իրավամբ ընկալվում եւ ընդունվում է որպես չնայտարարված պատերազմ մեր երկրի ու ժողովրդի դեմ, եւ որի հանդեպ լուր է միջազգային հանրությունը:

Հայոց ցեղասպանության 100-ամյա տարելիցին՝ 2015 թ., մեր եկեղեցին իրականացնելու է Մեծ եղեռնի նահատակների սրբադիպատում՝ հռչակելով նաեւ նրանց հոգեւոր սխրանքի եւ հերոսության պատմություն, ինչպես նաեւ օրհնելու ենք սրբալույս մյուռոնը՝ որպես վկայություն աստվածային շնորհի, մեր ժողովրդի վերածնալի հարատւ: Կյանքի, որպես

հույս եւ լույս մեր ժողովրդին՝ ընթանալու դեպի տրանսի հաղթանակներ՝ ի Հայաստան, Արցախ եւ ի սփյուռք աշխարհի:

Հայապետիս աղոթքն է, որ Աստված օրհնի, օգնական եւ աշակից լինի մեր ժողովրդին՝ շարունակելու միասնական ջանքերը՝ հանուն Հայրենիս գործընթան ու առաջընթացի, մեր իրավունքների պաշտպանության, մեր հոգեւոր ու ազգային կյանքի պայծառության, կերտելու տուր լուսավոր ժամանակը մեր պատմության:

Թող մեր Տերը գորացնի եւ առաջնորդի մեզ՝ հաջողություններ պարգեւելով մեր հավաքի առաքելությանը:

Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. ԳԱՐԵԳԻՆ Բ ՄՍԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ԸՆՈՐՀԱՎՈՐԱԿԱՆ ՈՒՂԵՐՅՈՒՆ ԶԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՏՈՒՆԻ ՍՈՒԹՈՎ

Մայր Աթոռ Սբ Էջմիածնից հայրական սիրով Մեր օրինությունն ու շնորհավորանքներն ենք բերում հայրենաբնակ և աշխարհասփյուռ մեր զավակներին՝ Հանրապետության օրվա առթիվ:

1918 թվականին մեր ժողովուրդը մայիսյան հերոսամարտերում հոգին ի բուն պաշտպանեց Հայրենի երկիրը և բարդ ու դժվարին իրավիճակի մեջ հաստատեց Հայաստանի առաջին Հանրապետությունը: Պետականության վերականգնումը արգակիքն էր մեր ժողովրդի երկարամյա ազատագրական պայքարի, անկտրու միավորի և միասնականության ոգու:

Հանրապետության օրը հրավեր ու բաշխելություն է մեզ այսօր՝ ամենայն նախանձախնդրությամբ հոգալու մեր պետականության գործընթաց, մեր երկրի բարգավաճման, մեր ժողովրդի բարօրության և ազգային մեր իդեոլոգիայի իրագործման համար:

Մյուսի բարեպաշտ ժողովուրդ, հավատում ենք, որ հակառակ անկա մարտահրավերներին, պիտի շարունակենք հետևողական ջանքերով, ամենամեծ ոգով կերտել հայրենի պետականությանը հիմնամուր մեր նոր կյանքը, երջանիկ ու պայծառ մեր գալիքը:

Աղոթում ենք, որ Աստված Իր Աջի հովանու ներքո ամասան պահի մեր պետականությունը, պահպանի աշխարհասփյուռ ազգս հայոց՝ արդյունավորելով ի սեր հայրենյաց մեր բոլոր ջանքերը:

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին հանձնվեց ԵԿՄ բարձրագույն պարզեղ՝ «Սպարապետ Վազգեն Մարգարյան» շքանշանը

Մայիսի 26-ին Մայր Աթոռ Սբ Էջմիածնում Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Բ Շարյազգույն Պատրիարքը և Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսն ընդունեց Երկրպագի համավորականների միության (ԵԿՄ) նախագահ, գեներալ-լեյտենանտ Մանվել Գրիգորյանին, Վաղարշապատի քաղաքապետ Կարեն Գրիգորյանին և ԵԿՄ վարչության անդամներին: Հանդիպմանը ներկա էր Մայր Աթոռի դիվանապետ Արշակ Եպս հաշատյանը:

Հանդիպման սկզբում տիար Մանվել Գրիգորյանի իր երախտագիտությունը հայտնեց Նորին Սրբությանը՝ մայիսի 8-ին՝ Երկրպագիի օրը, Մայր տաճարում և հայաստանյան թեմերի եկեղեցիներում մատուցված Պատարագի ու գովաճ ազատամարտիկների հոգիների հանգստության համար կատարված հոգեհանգստյան կարգի համար: Ապա ԵԿՄ վարչության նախագահն Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին փոխանցեց ԵԿՄ բարձրագույն պարգևը՝ «Սպարապետ Վազգեն Մարգարյան» շքանշանը:

Այնուհետև Ամենայն Հայոց Հայրապետն իր գոհունակությունն արտահայտեց պարգևի հանձնման առթիվ՝ այն ընդունելով իբրեւ հայոց լիկրյալ զավակների ամենաբարձր գոհաբերության՝ հայրենիքին լիկրաբերված կյանքի և հեղված արյան խորհրդանիշ: Նորին Սրբության իր գնահատանքը բերեց ԵԿՄ նախագահ Մանվել Գրիգորյանին և միության անդամներին՝ անդրադառնալով այն անձնվեր ծառայակալիկուն և երդրդիքի արդարապահներն ունեցան Արցախի ազատագրման և Մայր հայրենիքի սահմանների անխաթար պահպանման լիկրական գործում: Գարեգին Բ Կաթողիկոսը մարդեց, որ ԵԿՄ վարչության շարքերը միշտ ամրակուռ լինեն, և երկրպագիները միասնական ոգով, հայրենասիրական ջերմ գզացմունքներով շարունակեն իրենց ծառայությունը բերել ի խնդիր հայ ժողովրդի ազատ կյանքի պահպանության և լիկրական իդեոլոգիայի իրագործման: Հայոց Հայրապետը վստահությամբ ընդգծեց նաեւ, որ հայրենասիրական ոգին մշտապես բոցավառ կերպով փայլատակելու է հայ ժողովրդի հոգում, իսկ պատմությունն ու հերոսական կերպարները շարունակ ոգնշելու են հայրրդիներին իրենց բարի արարումներում: Ի սեր հայրենիքի բարօրության ու պայծառության:

Չրույցի ընթացքում ներկայացվեցին նաեւ ԵԿՄ կրթական ծրագրերը՝ ուղղված երիտասարդ սերնդի հայրենասիրական դաստիարակությանը:

Համբարձման տոնը Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնում

Մայիսի 29-ին Հայաստանյայց Առաքելական Սբ Եկեղեցին Նշեց մեր Տեր և Փրկիչ Հիսուս Զրիստոսի Համբարձման տոնը, երբ տոնախմբվում է Նաեւ Հայոց Հայրապետական Աթոռի՝ 1441 թ. Սսից Էջմիածին փոխադրության իշխատակը: Մայր տաճարում, հանդիսապետությամբ Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի և Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Արամ Ա Մեծի Տանն Կիլիկիո Կաթողիկոսի, մատուցվեց Պատարագ, որին ներկա էին Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսության և Մեծի Տանն Կիլիկիո Կաթողիկոսության միաբանները: Պատարագին էր Մայր Աթոռի ջորիստներական դաստիարակության կենտրոնի տնօրէն Վարդան վրդ. Նավասարդյանը:

Պատարագի արարողության աւարտին քաղաքատնայնում հանդես եկավ Մայր Աթոռի դիվանա-

մարդկանց մատուցվում են բամբակների մեջ և թույլները՝ մերով պարուրված, սակայն Զրիստոս միանշանակ է և վճռական իր հայտարարության մեջ՝ «Եւ ձեզ հետ եմ»: Նա չի ասում՝ եւ ձեզ հետ եմ,

քաղաքական ու մտավորական գործիչների հետ միասին:

Անդրադարձ կատարելով Նաեւ Հայոց Հայրապետական Աթոռի՝ Սսից Էջմիածին փոխադրման պատմական փաստին՝ իր քարոզում Արշակ սրբազանը հավելեց. «...Սրանից հիսուս տարի առաջ՝ 1951-ին, երջանկահիշատակ Գեորգ 2 Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի և երջանկահիշատակ Գարեգին Ա Յովսեփյանց Մեծի Տանն Կիլիկիո Կաթողիկոսի եղբայրական սերտ գործակցությամբ, հիմքեր դրվեցին, որ Նշվի Աթոռի փոխադրության 500-ամյակը: Խոսքերն ավելորդ են, երբ խոսում են կատարել: Լրակց եղբայրական սերն ու ջերմությունն ամրապնդվեց իրենց երջանկահիշատակ Նախորդների ջանքերով և լիկրվածությամբ: Այսօր Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի և Մեծի Տանն Կիլիկիո Կաթողիկոսի ներկայությունն ու մասնակցությունն այս սրբազան արարողության ինքնին մեր ժողովրդի հետ լինելու մնայուն խոստումն իրագործան: Մեր Եկեղեցին իր մեկ առաքելությամբ, իր վճռական ներկայությամբ ժողովրդի կյանքի մեջ իր պատրաստակամությունն է ցուցաբերում՝ համաձայն Զրիստոսի խոստման՝ լինել ժողովրդի հետ»:

Ներքում սրբազան հայրը հրավիրեց ներկա հոգեւոր դասին և ուխտավորներին՝ միասնաբար արդեւ լու Ամենայն Հայոց Հայրապետի կենսաց արեւշատության, Հայոց Եկեղեցու պայծառության և արդյունավորման համար աշխարհի բոլոր մասերում, բոլոր հանգրվաններին ու կենտրոններին մեջ:

Այնուհետև Նախագահությամբ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի և Մեծի Տանն Կիլիկիո Կաթողիկոսի Աստուրվեց Հայրապետական մարթալան՝ Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի պայծառության և Ամենայն Հայոց Հայրապետի երկարամյա գահակալության համար:

պետ Արշակ Եպս հաշատյանը՝ մեկնելով Համբարձման տոնի իրաւաբար խորհուրդը. «...Այսօր մեր Սուրբ Եկեղեցին Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Ամենայն Հայոց Գարեգին Բ Կաթողիկոսի և Ն. Ս. Օ. Տ. Արամ Ա Մեծի Տանն Կիլիկիո Կաթողիկոսի օրինությամբ և մասնակցությամբ Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնում Նշում է Համբարձման տոնը: Տոն, որի պատգամն ամփոփված է Տիրոջ՝ մեզ հետ մշտական ներկայության մեջ՝ «Եւ ձեզ հետ եմ, միկնե աշխարհի վախճանը»,- ասում է Զրիստոս: Իսկապես, աշխարհը ցնցող, անսահաղեջ մի հայտարարություն է աւ: Աշխարհը փոխվում է, բայց աշխարհի փոփոխությունը պայմանավորված է առաջին հերթին մարդու փոփոխությամբ: Եվ այս համատարած փոփոխությունների մեջ անփոփոխ է Մայն Զրիստոս՝ մշտական բարեկամության կողմ: «Եւ ձեզ հետ եմ, միկնե աշխարհի վախճանը»:

Այս աշխարհում եւ բարեկամությունը, եւ թշնամությունը քալում են կողք կողքի, երբ հաճախ փնջեր

թեք դուր էլ Ինձ հետ լինեց: Նա վճռական ձայնով հայտարարում է՝ դուր Ինձ հետ կլինեք կամ չեք լինի, եւ ձեզ հետ եմ ձեր ներդրության մեջ, ձեր ուրախությունների մեջ, ձեր սրտնեղության մեջ և ձեր խաղաղաբանության ու ուրախության մեջ, կյանքի բոլոր հանգրվաններում: Եւ Զրիստոսի Համբարձումից հետո այս առաքելությունը վերջ չգտավ: Զրիստոս Ինքը հաստատեց այն հաստատությունը, որը կոչված է այս աշխարհում շարունակելու և առաքելությունը, մարդկանց հետ լինելու մեծ և սրբալեզի առաքելությունը, եւ այդ առաքելության իրականացումը մեր ժողովրդի կյանքում դարձրեց շարունակ եղավ մեր Սբ Եկեղեցին՝ իր բոլոր կատուցներով, իր լիկրյալ հոգեւորականներով ու սպասավորներով: Մեր Եկեղեցին Ավարարում քաջամարտիկների հետ եղավ, եղավ Մարդարապատում, որի իշխատակը մեք այս օրերին տոնեցինք, որին մասնակցություն բերեցին բազում լիկրյալ եկեղեցականներ՝ շինականների,

Փիտաժողով Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնում

Մայիսի 16-ին և 17-ին Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Բ Շարյազգույն Պատրիարքը և Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի օրինությամբ Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի «Վաչե և Թամար Մանուկյան» մատենադարանում, նախաձեռնությամբ Մայր Աթոռի ինքնակազմային գրասենյակի, համագործակցությամբ ԵԶԿ «Վրդ սեղան» գրասենյակի և ՄԱԿ-ի բնակչության հիմնադրամի, տեղի ունեցավ «Հայ Եկեղեցին և կրթությունը, գիտությունը և մշակույթը» թեմայով գիտաժողով, որի նպատակն էր բազմակողմանորեն քննել Հայ Եկեղեցու դերակատարությունը, պատմական փորձառությունը և արդի մարտահրավերները կրթության, գիտության և մշակույթի բնագավառներում:

Փիտաժողովի բացման խոսքով հանդես եկավ Մայր Աթոռի հայեցակարգային գրասենյակի տնօրէն Բագրատ Եպս Գալստյանը՝ անդրադառնալով Հայեցակարգա-

յին գրասենյակի կյանքի կոչման նպատակին և ծրագրերին: Նա հույս հայտնեց, որ ներկա գիտաժողովի կյուրերը կօգնեն ստեղծել Հայ Եկեղեցու հայեցակարգային փաստաթուղթը կրթության, գիտության և մշակույթի մասին:

Երկօրյա քննարկումների ժամանակ ելույթ ունեցավ շուրջ 20 գեկու-

յին համապատասխան ոլորտներից և հասարակական կազմակերպություններից: Ծավալված քննարկումների ժամանակ ներկայեց մատուցվեցին թեմային առնչվող խնդիրների լայն շրջանակ, որոնց պատասխանները պիտի լինեն Հայ Եկեղեցու հայեցակարգային փաստաթղթում:

ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՆԵՐ

ԴՆԻԿԱՆ Ա ԿԱՐԵՆՇԻ (1780-1799)

Սկիզբը՝ 2013-ի թիվ 21-24,
2014-ի թիվ 1-9

Հայցաքննությունից հետո բոլորը բաժնետիրությունից, հետո մի քանիսն ուղարկվեցին թիարաւ, իսկ մյուսներին գաւառակոյնէն էլ ազատ արձակեցին: Գալուտին հանձնեցին պահպանութեայն՝ Սկուտարեմը ապրող Արայի ամիրայի տանը: Մայիսի 10-ին Գալուտին կողմակցեցողը նոր խլուղաներէ կազմակերպեցին: Դիմեցին, որ Գալուտին պատիօրիցը հաստատեն, սակայն ուն վեզիքի հախալով խռովարարները չոք գլխավորեցող ծերբակալներէ, բաժնետիրությունից, իսկ մյուսներէ գաւառակոյնէն: Գալուտին էլ փախավ Արայի ամիրայի տնից եւ ապաստանեց Հակոբ ճառարաբոյնէն որ տնոց: Հառաքարաբոյնէն ի

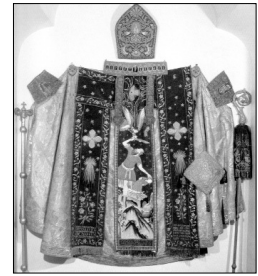
Վերջը համակերպվեց ռուսաց դեսպանի առաջադրվածներին, որոշեց ցարգոյն Ղափնիին ու Ղափնիին: Այդ կատարակողը Պապուտան խաբերոյաբար՝ իրը չէր նրան պատուիր իր ան յարգվել վեզիրիսխանա չէր այստեղից ի ցարգոյնը Եմնուտ կամ Իրիսիս կողմ: Մեմուդը Եթենդին ի եկավ Ղափնիի տոտ չէր սաց, չէր հրաման Ե տալեցե նրան ռուրպրկելու Թենետուս կամ Բողջ կողմ: Ղափնիը ճեարակվեց չէ ուղերուրկել ցարգոյաբար՝ բարեպաշտ ժողովրդի արտակող այն

քիտի առաջ: Կառավարությունը ազալիս մեծամասնության կարգադրող պատիժը ընտրել՝ քաղաքապետը հավիտե, հավիտե է դառնալու: Դեպիսի ճամբարներ կապտուկեն, հաղորդե: Արարի 28-ի ընտրությունը չեղյալ ճանաչվեց: Եւ հասկանում եմ որ արարծի կարեւորությունը եւ գրիտի քի բարեկամ Սարգիս Լաշկալովիկս, որ Յովկանի արքեպիսկոպոսն դրանում է Էքզիսամի պատիւարը: Դալիքս էլ իրեն կորոցող է անցալի Դոնսկիի պաշտպանների կողմը՝ Յովկանից, թէ ուսաց քաղաքը կանուկայն պաշտպան է: Եւ որսանլի քի ծծիկն ազատում է: Եւ պապագ հաջորդության համար որոնք էր քացում:

Մարտի 18-ին կրկին ազգային ժողով գումարվեց, եւ պատրիարքութեան ընտրույալ դարձան Դովհանէս Չամաշքոնյան: Սախա-սպառելի որեւէ մէկն ապաւեր-ծում չկար, սակայն Դովհանէսը ժամանակակիցելի կողմից իյն-վում է որպէս գրգռի: Եւ խաղող-ւանքերի ընտրուակ անձ: Մայիսի 19-ին ստացվեց Դովհանէսի հաս-տատման հրաման: Եւ հետիոյ-սպորայաւէ տնձ վեցիկ միտից բերվեց Մայր եւեղեցի եւ անցաւ պատրիարքական պաշտոնի: Եւ ինչիցիւր եղաւ պաշտակութեւ տրույալի հանդարտութիւնը, իսկ դրա համար պետք է լուծէ կաթո-ղիկութեային հարցը: Նախադասու-թիւն Դովհանէի թեկնածութիւնը, ու-րը վայելէր ու Ռուսական կայս-րության իովանկայութիւնը եւ ունակ ու գործաւաք անձ էր: Դով-հանէսն աշխատեց հարցոյցելու Դովսեփի կաթողիկոսութիւնը, սա-կայն կառավարութիւնը ղուտելի ճշման տակ համաձայնեց Դովսե-փի թեկնածութեայն, իսկ զգուշ-տապէ կարգադրեց կատարեի հա-կառուց: Դովհանէսը գործն այն-պէս առաջ տար, որ կառավար-ւոյցելի ժողովը իր հաճականութիւ-նը: Մայիսի 31-ին ազգային ժողով գումարվեց, որին որոշ տնձանե-լիւն ձերբակալան: Ժողովն օրի-նակուր էր, եւ Դովհանէսը ներկա-յալեցեց Էջմիածնի միաբանութեայ ներկրող նամակը, որով թեկնածու-

Ներ էին դիտարկում Դանիելը եւ Յովսեփը: Եվ քանի որ անհնարին էր ընտրել Դանիելին, ապա բոլորը կարգ առան Յովսեփի թեյնաճուռի տան վրա, որն էլ ընտրվեց կաթոռիկու: Օգոստոսի 2-ին Դավիթը կառավարության հրավարտակով մեկնեց Է. Պոլի՝ այն Յովսեփին հանձնելու նպատակով:

Գլխակը խաղաղություն, եւ նոր միջառնակ տնտիւ յունենաց: Դովդսեփն ամեն ինչ ատուաւ եր կարողութիւնս առաւ: 1800 թիւ յաւարիի 12-ին, որք Բաթրօթիմստեանը ընտրութեան օրն եր, Դովդհամեստը ընտրել եր Սայր կըտի միաբանութեան խումբն ստացան լինել, եղբարքն Նաւար կըտի կարողութիւն եր ստորագրուաւ: Նա խորխտ լեզուով գրեց Դանիելին, եթ օրինակաւ պետք ե ճանաչել իր ընտրութիւնը, իր հայոց ազգին մատուցան զաւտարել եր ճամբանկարելի իր ընտրութեանը, որովհետեւ պարտաւ իր հայրապետական պաշտ ճաշով ըրանել Գրիգոր Լուսավորչի տոհմից, որից սերունդ ե ինքը: Նա նստան պարտաւ, որ եթե որիշ մեկն ընտրուի, ապա կարողութիւն չի կարողանալ: Դանիելին ե ցկնարելով՝ գրեց, եթ վերջինս իր համարապետը ու պատիւի պետք ե համարի իր պատրիարք լինելը: Նա նույն լիակ 4. Դովիս անցնելու ցանկութեան հայտնեց, անակայ ի վերջու ուղարկել իր աշակերտ տորպախէշեանցի Կարապետ կարապաշեանի՝ բոլոր ամիսաներին ուղղակի հանձնարարական լինելով, որոնցցից 12-ի անունը ինչու ե: Որքան ընտրութիւնս լինի, նոր նամակներ ստացաւ 4. Պոլսում տպագրութեան թողեցին, ցանկ իր հաշվի առան որուսպ արքունիքում նոր ունեցան զիրոք ե նորա օգտին որաւական դեպատուութեան վարած գործու: Ներութիւնը: Լորտ տասնակորով ընտրութեան յատի՛ Դովգին իր ցատտով 4-ին Պետերօթիմստեանը ճամբանկարել Մուկպա, հետո՛ Նախիջեան, Մաքրութեան, որ հասաւ սեպտեմբերի 12-ին: Այստեղ ին սպասեց Դավիթ Նախիկապուրտի, որ բերելու եր իր հաստատման իրավարարը: Լորտ Նախիջեան անունու նա կոնդակ արձակեց՝ դե-

պատրիարք Պետրոս Եվրոպացի՝
Հակոբյեի ճշտությունից քի բախել
որակ: Խեղճ փնտրում էր Ղուսա-
բեդի պատրիարքություն՝ ֆրան-
սիական արշավանքի և օսմա-
նյան պատերազմների պատճա-
ռով: Ղուսաբեդի միաբանությունը,
որ կարծում էր, թե 4. Պոլսում
Հակոբյեի է պատրիարք, խնդրեց
կրակ ժողովուրդ մեկին ընտրել է:
հաստատել Մայ: Միաժամանակ
փոխանորդ հայեր հասկնալորին
հանձնարարվեց համագործակցել
պատրիարքի հետ: Պատրիարք
ընտրվեց Թեոդորոս Կանեցի Է-
պիսկոպոսը՝ Նրա անունի դպո-
սանկարով: Երկ անունի պիտի
վսեղե հիշատակել հուլիսի 14-ից,
և Հովհաննեսը, օպերելով դրանից,
հիշատակեց Եշմիածնի Սայր Սթո-
րի կողմից փակվել անունը: Սա-
կայն ընտրված թեկնածուն հա-
մարվում էր կաթողիկոսի՝ միայն օ-
ծումիս հետո: Հովհաննեսը, Հովսե-

փոքր համայնքներում, որոնց համայնքապետներն անհամապատասխանում են իրենց պարտականություններին: Դրա համար նրան մեղադրեց դաշնայնականների առաջնորդ Մանվել Գյումուշխանեցին, որովհետև Յոկսեփին առանց օժկելու հիշատակվել էր պատրիարքության ժամանակ: Սակայն դա արված էր լույ կրեբը խաղողիցանելու համար: Եթե դա այդ ժամանակ բա-

գաղիկ հեղափոխության հետևանքով սովորողները դարձան հասարակական և կուլտուրայական գործունե, որն իբրեւ աշխարհային հասարակության մասնակցի գործունե, հովհաննիսյան խիստ մեղադրելով, որ նրան ինքը գործողություն է այն էլ իր համար ու իր հրամանով: Մոսկվայից էլ հուլիսի 15-ին՝ արարողության ժամանակ, հովհաննիսյան կայությանը հիշատակելով ասուով:

Ճարտարակերպ
Բաբելյե Վարդուհուհուս

33 զԱՍ թղթակցի անունով, պրոֆեսոր

**Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. ՊԱՐԵԳԻՆ Բ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՒ
ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ ՀԱՍՏԱՏԵՆ
ԽԱԺԱԿ ԱՐԶ. ՊԱՐՄԱՄՅԱՆԻ ՎԵՐԸՆՏՐՈՒԹՅՈՒՆԸ**

Մայիսի 1-3-ը տեղի ունեցավ Հայաստանյայց Եկեղեցու Հյուսիսային Ամերիկայի Արևելյան թեմի 112-րդ տարեկան թեմական պատգամավորական ժողովը: Պատգամավորական ժողովը վերստին առաջնորդ ընտրեց Խաժակ արք. Պարսամյանին:

Սիրելի Սրբազան,
Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնից Մեր
շնորհավորանքն ենք բերում Ձեզ և ԱՄՆ
Հայոց Արեւելեան թեմի թեմական պատ-
գամավորական ժողովի անդամներին և
Հայրապետական օրինալթյաքը հաստա-
տում են Ձեր ընտրությունը:

Վարտա եւք, ըր ՎՄՆ Ֆայցկ կրեւելյան թեմի կմիղաւ եկեղեցականների եւ հաւատացեցող աջակցութեամբ կշարունակեք արդյունաւորելու իրականացնել ազգ. վստահիված բարձր պատասխանատու առաքելութիւնը՝ ի փառս Աստուծո եւ ի պայծառութիւն Տիրակալսմամ ձեր թեմի եւ Կաթողիկոսան սնը Սը եկեղեցու:

Առ Բարձրյալն աղոթքով մաղթում եմ քաջառողջություն եւ հաջողու-

թյուններ առաջնորդական Ձեր առաքելության մեջ:

Միրոն ողջունիվ եւ օրհնությամբ՝

ԳՍՐԵԳԻՆ, Բ

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ

26 մայիսի 2014 թ.

Համայնքապետերի այցը Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածին

Մայիսի 31-ի
Մայր Աթոռ Սուրբ
Էջմիածնում Մա-
կաթոի դիվանապետ
Արշակ Եպս Խա-
չատրյանն քննորդ
Հայաստանի
մայքսբայի առ-
ցիացիային անդ-
մալցող շուրջ 4
համայնքային ոլ-
կապարների ուղե-
ցությամբ Էջմիած-
ն ա ղ ա պ ե
տիար Կարեն Գր-
գորյանի:

Պոլսւնէլով համայնքապետին այդ մայր Վոռն Ս. Էջմիածին՝ Արշակ սրբազանը տրան փոխանցեց Լ. Ս. Օ. Տ. Տ. Գալեցի Բ Ծայրագոյն Պատրիարք եւ Ամենայն Դայոց Կաթողիկոսի օրհնութեան ու բարեմարդեանը: Սրբազանը կարեւորեց ավանդական դարձած այս հովանքը, որոնք առիթ եւ ընձեռում համայնքներում առակ տարտըն խնորհիւրի քննարկման եւ որակաւ ապրելու խնդրանքն համար: Եւ

Իր խոսքում Արշակ սրբազանն ընդգծեց նաեւ եկեղեցական կառույցների

հետ համայնքների մշտական ու արդյունավոր համագործակցության անհրաժեշտությունը, ինչը մեծապես պիտի նպաստի ժողովրդի հոգեւոր կյանքի զորացմանը:

Հանդիպման ավարտին հավաքի մասնակիցներն այցելեցին Մայր Աթոռի թանգարանները:

Լրատվական կյուբերը՝
ՄԱՅՐ ԱԹՈՌ ՍՈՐՐ ԷԶՄԻՍՆԻ
ՏԵՂԵԿԱՏՎԱԿԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ

ՄԱՇՏՈՅԱՆ ՀԱՅՈՒ ՏՊԱՏԱՌԵՐԻ ՍՏԵՂԾՄԱՆ 530-ԱՄՅԱԿԷ

Սկիզբը՝ թիվ 8-9
Եվրոպայի կենտրոնում՝ Բավարիայի Վյուրցբուրգ քաղաքի Արքեպիսկոպոսական դղյակում (կառուցված 1719-1744 թթ.), ընդարձակ շքամուտքի՝ գրեթե 700 քառ. մետր մակերեսով առաստաղին խաչաձև որմնակալից Ֆիոկանի Բատիստա Տիեպոլոն (Վենետիկ 1719-1753 թթ.) նկարել է մի համայնապատկեր, որ ներկայացնում է չորս աշխարհամասերը (Ասիա, Աֆրիկա, Եվրոպա և Ամերիկա) և համաշխարհային պատմությունը՝ հեթանոս աստվածները մինչև քրիստոնեության դարաշրջան։ Պատկերաստուն էր գերմանացի արք. Կարլ Ֆիլիպ Ֆոն Գրայֆենկլաուն, որ 1749-1754 թվերին Եպարքիայի ազդեցիկ աթոռալայն էր։ Ասիայի մի հարավարևմտյան օղորկ սայաքարի առջեւ, որի վրա չորս շարքով փորագրված են 43 հայկական ձեռագիր տա-

րեր, բայց 1988 թվականին Վյուրցբուրգի Արքեպիսկոպոսական պաշտոնապետ հայտարարում է, որ տառերը հայկական են։ 1996 թվի աշնանը Մաշտոցի անվ. Մատենադարանի ձեռագիր բժշկարանների և հայ բժշկագիտության պատմության ճանաչված մասնագետ դոկտոր Ստեփան Կարոսյանը հրավեր ստացավ մասնակցելու գերմանական Վյուրցբուրգ քաղաքի համալսարանի բժշկագիտության ինստիտուտի գիտական նստաշրջանին։ Ֆիեպոլոյի ստեղծած որմնակալից հուզված բժշկագետը գրում է. «Ո՛ր հայ սիրտը չէր ցնցվի հուզումից, տեսնելով իր ազգի սրբությունը Եվրոպայի կենտրոնում, հայրենիքից հեռու, աշխարհահեղափոխական վարպետի որմնակալի վրա...» և փորձում յուրովի պատասխան գտնել այն հարցին, թե ինչո՞ւ են Տիեպոլոն և նրա պատվիրատու

ցին եւ հայոց այբուբենին տրված այդքան բարձր խորհրդանշական զննահատակաւը... այս հարցին տրվել են տարբեր մեկնաբանումներ։ Իմ կարծիքով, պատասխանը միայն մեկն է։ 1711 թվականից Վենետիկի մեծապահ Սուրբ Ղազար կղզում սեծանտու Մխիթար Սեբաստացու հիմնած միաբանությունը սկսեց անսահմանափակ գործունեություն ծավալել բազմաթիվ հայ ձեռագիր մատյանների տպագրության ուղղությամբ, որի շնորհիվ հայրաքաղաքի օրինակներով բազմապիսի են մատուցել հայոց լեզուն և մաշտոցյան գիրը միայն ազգերին՝ 5-րդ դարից սկսած առնուրդի դարավոր թարգմանական գործունեությամբ։ Նախ՝ հայերեն թարգմանություններից պարզվեց, որ այլապես բնագրերի զգալի մասը չի պահպանվել մայրենի լեզվով, եւ այդ երկերը գոյություն ունեին միայն հայերեն, ինչպես հույն փիլիսոփա Արիստոտելի «Մետեֆորիկ» տրակտատը, Եվսեբիոս Կեսարացու «Ժամանակակալ» (Քրոնիկոն) պատմական երկը, Նշանաւոր պատրիարք Յովհան Ոսկեբերանի բազմաթիւ ճանդեր, 4-րդ դարի աստվածաբան Եփրեմ Սուրուի մեկնությունները, Փիլոն Երրայեցու «Յաղագա կենդանեաց» եւ այլ տրակտատներ, ինչպես եւ այլ հեղինակների մատյաններ։ Այս պատճառով Վենետիկի մխիթարյանները, որոնք բաշահուում էին լատիներենը եւ հունարենի մեջ, սկսեցին ոչ միայն հրատարակել հայերեն թարգմանությունները, այլեւ դրանք հայերենից թարգմանել լատիներեն ու հունարեն եւ այդպիսով

հնարավորություն տալ տարբեր ազգերի բանասերներին՝ վերականգնելու կորած երկերի մայրենի բնագրերը։ Նույնիսկ այն դեպքում, երբ օտարալեզու բնագրերը պահպանված էին, դրանց հայերեն թարգմանությունները միջոց էին տալիս բաղդատելու եւ շտկելու աղաժարված տեղիները կամ լրացնելու դարերի ընթացքում կորած մասերը։ Այնուայս է, թե միջազգային հանրությունը տպագրության զարգացման շրջանում ինչպե՞ս պիտի արժեւորեր մաշտոցյան հայոց այբուբենի անգնահատելի դերը հին ձեռագիր բազմազգ մատյանները կորստից փրկելու գործում։ Եվ այս ամենին բաշատեղյակ լինելով՝ վենետիկցի Նշանաւոր որմնակալից Տիեպոլոն, իր պատվիրատու Գրայֆենկլաունի համաձայնությամբ, այդ համամարդկային ծառայության համար համայնապատկերի վրա ներկայացրել է Մետրոպ Մաշտոցին՝ ձախ ձեռքին վառվող չափ բռնած՝ քրիստոնեական քաղաքակրթության լույսը տարածող ռաիփիայի կերպարով։ Տիեպոլոն, անշուշտ, իր հայրենի Վենետիկում Սուրբ Ղազար կղզու Մխիթարյան միաբաններից տեղեկացել էր հայոց այբուբենի հանճարեղ արարիչ Մետրոպ Մաշտոցի մասին, որն, ըստ ավանդության, Բալախովու գաւրվաւում՝ Արածանի գետի աջ ափին բարձրացող լեռան վրա, փորագիր արձանագրութուններով ծածկված վեմի առաջ յոթ շարք տնկելով, ամբողջացրեց հայոց այբուբենը՝ լրացնելով պակասող 14 նշանագրերը, ինչպես վկայում է 13-րդ դարի հայ պատմիչ Վարդան Արեւելցին։ Եվ ահա, Եվրոպայի կենտրոնում վեր խոյացող դղյակում՝ ընդարձակ շքամուտքի առաստաղին, վերստեղծել է հենց այդ պատկերը. «Ի հիշերորդդ ամին տորա (Վաւաշապուի հայոց թագաւորի - Ա. Մ.) և յառաջին ամին Արտաշի որդու Շապիոյ՝ սուրբն Մետրոպ

յորին Եվրոպայի հայերեն. քան եւ երկու գիր առ Ղանիկի Ասորու գտեալ ի հին ժամանակաց, որ վասն ոչ պարզելոյն զընդարձակութիւն լեզուիս, անհոգացեալ եղեւ յառաջնոց, յոյն եւ ասորի եւ պարսիկ գրով շատացեալք. և ոչ Մետրոպ կարէր նոքօք փոխել զաստուածաշունչ մատենան ի հայ բարբառ։ Վասն որոյ աղօթից տուեալ զանձն գործակցութեամբ սրբոյն Սահակայ, տալ նմա Աստուած գիտելոյն, չորեքտասան գիրս, աշով իրով դողմեալ առաջիկ նորա որդես մեծին Սովսեպն ի լեռան Սիւայ, եւ սմա ի լեռան Բալայոյ, որպէս տակաւին ցուցանի որդնսն աստուածագին վիմին եւ նկարգ գրելոյն, եւ պատուի տեղին իսկոյս եւ չափիւք միշտ ի Տիեպոլոնի զանուն կրապաշտ թագաւորացն Հայկազանք...» (Սատենարգիթը նախնեաց պատմագիրը հայոց. Հասարակ պատմութեան Վարդանայ վարպետի լուսաբանելի Վենետիկի Սուրբ Ղազար, 1862, էջ 49-50)։

Իրավացի է բժշկագետ Ս. Վարդանյանը՝ ենթադրելով, որ Տիեպոլոն մաշտոցյան ձեռագիր տառերն ընդօրինակելու համար ձեռքի տակ ունեցել է 1690 թվականին մատուցող հրատարակված «Մասսեաց աղանի» խորհրդապատկերը՝ Մասիս լեռան ֆոնի վրա դրոշմված հայոց այբուբենի հետադարձ մի օրինակով՝ 38 ձեռագիր տառ լատիներեն անվանումներով (Sarkis Boghossian, Iconographie arménienne, Paris, 1987)։ Այստեղ, ինչպես Տիեպոլոյի որմնակալում, հայոց այբուբենի գրերը ներկայացված են իրենց ձեռագրային յուրահատուկ ձևերով եւ դասավորված են հինգ շարքով (Ս. Վարդանյան, Տիեպոլոն և Հասարակ, էջ 482)։

Բայց մաշտոցյան հայոց տառերը համաշխարհային քաղաքակրթության լույսի խորհրդաւիշ հոգեւոր ժամանակների հաջորդել են նաեւ դժվարին Ետպաւեր։

Շարունակությունը՝ էջ 7

ներ (այբուբենի 38 տառերից մի քանիսը կրկնված են), նստած է հայոց այբուբենի հանճարեղ արարիչ Մետրոպ Մաշտոցը՝ պատկանելի մորթուքով և լայնքով գլխարկով, ձախ ձեռքին՝ վառվող չափ։ Ինչպես հաղորդում է Գերմանիայից մեր հայրենակից Արամ Մկրտչյանը, 1965 թվին որոշ ուսումնասիրողներ հայտարարեցին, թե վերոհիշյալ որմնակալի վրա պատկերված են մեխենագ-

Գրայֆենկլաուն բոլոր ասիական այբուբեններից կանգ առել միայն հայկականի վրա (Ս. Կարոսյան, Տիեպոլոն և Հայաստանը, Հանդես ամսօրեայ, թիվ 11-12, էջ 469-502)։ Մաշտոցի անունը վառվող չափ խորհրդանշում է քրիստոնեական քաղաքակրթության լույսը։ Եվ ինչպես, ինչո՞ւ բացատրել Տիեպոլոյի կերտած համայնապատկերի վրա Մետրոպ Մաշտո-

Քլայվ ԼՈՒԻՍ

Սկիզբը՝ թիվ 3-6, 7-8
Բրիտանացի հանրահայտ գրող Քլայվ Լուիսի վերոհիշյալ գործը քրիստոնեական թեմաներով երգիծական մի ստեղծագործություն է, որ ներկայացնում է հառնակիչ կոչվող դեմոստրաները նրա գարմիկ Օշինդրիլ։ «Հառնակիչ նամակները» ստեղծագործությունը՝ որպես առանձին գիրք, առաջին անգամ հրատարակվել է 1942 թվականին։

10
Իմ սիրելի Օշինդրիլ, Հաճությամբ իմացա Փետրահանից, որ քո խնամարկյալը խիստ ճանաչվի նոր ծանոթություններ է հաստատել, որ դու այս փրադարձությունը գործածել ես ինչպես խոստումնալից եղանակով... Ես կարծում եմ՝ միջին տարիքի ամուսինները, որ այցելել են խնամարկյալի զրահանյալ, մարդկանց հենց այն տեսակին եւ պատկանում, որը մենք ուզում ենք, որ նա ճանաչի՝ հարուստ, խելացի, մակերեսայնորեն գի-

տուն եւ աշխարհում գոյություն ունեցող ամեն ինչի հանդեպ փայլուն կասկածամտությամբ օժտված... Ես կարծում եմ նաեւ, որ նրանք նույնիսկ մի տեսակ խաղաղասերներ են, ոչ թե բարոյականության պատճառով, այլ այն արմատացած սովորության, որը սիրում է նսենացնել նրանց ցեղակից մարդկանց մեծ մասին վերաբերող ամեն ինչ, ինչպես նաեւ այն մղումից, որ ունեն պարզապես մոդայիկ ու գրեյվին կոմունիզմի հանդեպ... Սա հիասքանչ է... Եվ երբեմն է՝ դու լավ ես գործածել նրա սոցիալական, սեռական եւ մտավոր դատարկությունը... Ասա՝ ինձ նաեւ արդյո՞ք նա խորապես է հանձնառություն վերցրել... Ես նկատում եմ խոսքով հանձնառություն... Կա հայացքների, ծայրերանգների, ծիծաղների մի նյութ խաղ, որով մահկանացուն կարողանում է հասկացնել, որ ինքն այն նույն ճամբարին է

պատկանում, ինչ իր գրուցակիցները... Դա այն մատությունն է, որը դու պետք է հստակապես բաշատել, որովհետեւ մարդն ինքը դա լիովին չի գիտակցում... Եվ երբ ի վերջո գիտակցի, որ արդեն դրանից նահանջել դժվարացրած կլինի... Կասկած չկա, որ նա շատ շուտով կհասկանա, որ իր հավատը կտրուկ հակասում է այն գաղափարներին, որոնց վրա հիմնված է նրա նոր ընկերների վարած ամբողջ խոսակցությունը... Ես չեմ կարծում՝ դա մեծ նշանակություն կունենա, եթե դու կարողանաս համոզել նրան, որ հետաձգի այդ փաստի բացդիքաց ճանաչումը, իսկ այս հեշտ կլինի զուլուքեղ ամոթի, հպարտության, համեստության եւ սնափառություն օգնությամբ... Որքան երեւերանգների, ծիծաղների մի նյութ խաղ, որով մահկանացուն կարողանում է հասկացնել, որ ինքն այն նույն ճամբարին է

րացին, սկզբում միայն ձեռով, որ նրա հետ լավ զբաղվեւ, դրանք նրանք կդառնան... Բոլոր մահկանացուները հակված են կլուի, երբ հարկ է խոսել, եւ կծիծաղի, երբ հարկ է լռել... Նա կյու-

տարրական բան է... Կարելի է հարցնել այստեղ այն է, թե ինչպես է պետք պատրաստվել թշնամու հակահարձակմանը... Առաջին հերթին պետք է, որ քան հնարավոր է, հետաձգել այն վարկյալը, որով խնամարկյալը կհասկանա, որ իր այս նոր հաճությամբ փորձությունն է...

Շարունակությունը՝ էջ 6

ԽԱՌՆԱԿՉԻ ՆԱՄԱԿՆԵՐԸ

Նվիրվում է Ծ. Թովկինցի (ամգլիացի գրող, բանաստեղծ, բանասեր)

ԽԱՉԱՏՈՒՐ ԱՐՈՎՅԱՆ. ԿՅԱՆՔԻ ԵՐԵՔ ՇՐՋԱՆ, ԵՐԵՔ ՄԻՋԱՎԱՅՐ

Սկիզբը՝ թիվ 8-9

1830-ական թվականների Դորպատը, որ գտնվում էր Եմպիգի գետի երկու եզերքին ու շրջապատված էր թավ անտառով, ուներ շուրջ տասը հազար բնակիչ։ Իր հնություններով ու պատմական արժեքներով այն, իհարկե, չէր կարող համեմատվել ո՛չ Երեանի եւ ո՛չ էլ Թիֆլիսի հետ։ Կայսերական համալսարանը, որ հիմնվել էր 1632 թ., վերաբացվել էր 1802-ին՝ Ալեքսանդր Առաջինի օրոք։ Այն մի սյունազարդ շինություն էր, որտեղ սովորում էր շուրջ 600 ուսանող, դասերն ընթանում էին լատիներեն եւ գերմաներեն։ Այստեղ եռալեզու է ուսանողական կյանքը, որը յուրատեսակ իշխանություն էր իշխանության մեջ՝ լի գարեջրի ու գինու խորհրդանշաններով, կոփվներով, սիրահետություններով ու բաժանումներով։ Դորպատյան ուսանողության նշանաբանը՝ «Պատիվ, ազատություն, հայրենիք», շատ էր հարիր Արովյանի մտածումներին ու նպատակներին։ Այստեղ հեռ սկզբից ջերմ է եղել շրջապատի վերաբերմունքն իրենց սիրելի պրոֆեսոր Պարոտիի հետ Արարատ լեռը բարձրացած Արովյանի նկատմամբ։ Ու թե՛ն ռուսների նվաճումից հետո քաղաքի էստոնական Տարտու անվանումը փոխվել էր Ցուրեւի, եւ համալսարանը համադրում էր գերմանական ու ռուսական մշակութային, քաղաքի բուն բնույթը չէր փոխվել եւ շարունակում էր մնալ, այսպես ասած, գերմանացված քաղաք, ինչն ապահովում էր համալսարանի՝ բողոքական ուղղվածություն ունեցող այդ օջախի, ուր տիրապետող պաշտամբանական ֆակուլտետից զուտ՝ գործում էին նաեւ իրավաբանական, փիլիսոփայական եւ բժշկական ֆակուլտետները, գիտերաբան բարձր մակարդակի, որի նմանք ողջ Ռուսաստանում չկար։ Նկատենք, որ համալսարանը միայն կրթական օջախ չէր, այլեւ մշակութային կենտրոն, ուր ուսուցանում էին նաեւ արվեստներ։

Արովյանի ուսումնառությունը Դորպատում Նախատեսված երկու տարվա փոխարեն տևեց ինչպե՛ս ու կես տարի, որից չորսն ուսումնական եղավ, մեկ ու կեսը՝ նաեւ գիտահետազոտական։ Դորպատում Արովյանը ոչ միայն ստեղծագործել է, գրել բանաստեղծություններ, թարգմանություններ արել, այլեւ պատրաստել է գիտական ուսումնասիրություններ, օրինակ՝ «Գյուղական տների կառուցվածքը», օգնել համալսարանի գիտնական Վիլհելմ Վայտերի գերմաներեն թարգմանելու Մ.

հորենացու «Ջայոց պատմություն» գիրքը, շարադրել դորպատյան իր օրագրությունները, ձեռնարկել օտարների հայերեն սովորեցնելու գործը։ Չախեք է մոռանալ Արովյանի այն գործունեությունը, որն ուղղված էր եվրոպական մի շարք գիտնականների՝ Զ. Ֆրիդրիխի, Թ. Գրասի, Ա. Ջաքստիստուցենի, Յ. Պետերմանի եւ այլոց մեջ Չայաստանի նկատմամբ հետաքրքրության առաջացմանը։ Արովյանի շփումները, իհարկե, այսքանով չեն սահմանափակվել։ Չի բացառվում, որ նա հետագայում հանդիպել է նաեւ Եստոնական «Կալեիպոեզ» Եպոսի կազմող Ֆրիդրիխ Կրեյցվալդի հետ (ով մեծ վաստակ ունի Եստոներեն գրական լեզվի, ազգային գրականության ստեղծման ու բանասիրության մշակման եւ մանավանդ ազգային ինքնագիտակցության հիմնադրման գործընթացներում), որի Դորպատում ուսանելու տարիները համընկնում էին Արովյանի ուսումնառության ժամանակաշրջանին։ Այս ընթացքում Արովյանն ազատ ունկնդրի կարգավիճակով հաճախել է նաեւ հայտնի գիտնականների առանձին դասերին, ուսանել Դորպատի ռուսացական սեմինարիայում՝ հմտանալով ուսուցման եւ դասավանդման մեթոդներին մեջ։ Դորպատյան տարիները (եղուն եղան դժվարություններով, բայց եւ հազեցած խիստ օգտակար գիտելիքների ձեռքբերումներով)։ Այստեղ նա ըստ ամենայնի ուսումնասիրեց ոչ միայն աստվածաբանական առարկաներ, այլեւ սովորեց ճշգրիտ այնպիսի գիտություններ, ինչպիսիք են մաթեմատիկան, երկրագիտությունը, ֆիզիկան, քիմիան, տիեզերագիտությունը, վիրաբուժությունը, մեխանիկան, սովորեց պարել, ձիավարել, գիտերաբանություն, դաշնամուր եւ կիթառ նվագել, ուսումնասիրեց ֆիզիկոսուրա առարկան, որն առիաստական անձանոր մի բան էր Չայաստանի եւ Վրաստանի կրթական օջախների համար, հմտացավ գյուղատնտեսության, քարտեզագրության մեջ, տեղի գերմանացի արհեստավորներից սովորեց հացագործություն, ապակեգործություն, գրեթե կազմաբարդություն, պատճենահանություն, շաքարագործություն, ինչպես նաեւ՝ «զանազան ձեռագործություն»՝ նպատակ ունենալով հայրենիք ներմուծել ոչ միայն եվրոպական կենցաղի տարրերը, կատարել բարբերի փոփոխություններ, այլեւ նպատակ գյուղատնտեսության ու արդյունաբերության որոշ ճյուղերի զարգացմանը։ Ներսես Աշտարակեցուն գրված 1834 թ.

հունիսի 10 թվակիր նամակից երեւում է, որ Արովյանը նախատեսել է Դորպատից իր հետ բերել նաեւ ուսումնական պարագաներ, երաժշտական գործիքներ, «գործիք մի էվետրական եւ օդահանութեան» (տե՛ս հ. Արովյան, Երկերի փակատար ժողովածու, հ. 10, եր., 1961, էջ 156)։

Չի կարելի անտեսել նաեւ, որ Արովյանը Դորպատում հաղորդակից դարձավ ոչ միայն եվրոպական քաղաքակրթությանը, այլեւ քաղաքակրթական գրված ու չգրված կանոններին։ Նա իմացավ, որ, ասենք, որտե՛ բան հաստատելու համար անընդաքալարություն է երդվելը, եւ բավական է միայն ասելը, որ Նոյնքան անընդունելի է բարձր ծայլով խոսելը կամ ծիծաղելը, արտահայտությունների մեջ գուսպ չլինելը եւ այլն։ Տեղին է նկատել, որ Արովյանն ամեն, ամեն բան նկատի է առել իր հետագա գործունեության ծավալման համար՝ անգամ նեղ անձնական կյանքը ծառայեցնելով իր ազգային ուխտի իրականացմանը։ Օրինակ՝ այն կարծիքը կա, որ Արովյանը հետագայում միտումնավոր է ամուսնացել քաղաքակիրթ օտարուհու (Արովյանն ամուսնացել 1839-ին՝ հայրական կողմից Եստոնիոյի, մայրական կողմից գերմանուհի Էմիլիե Լոռգեի հետ, ում հետ ծանոթացել էր գերմանացի գաղթականների կողմից Զոլի վտակներից մեկի ափին հիմնված Եկատերինսկեյդ ավանում, որին Արովյանն իր վեպում «Նեմեցի կյուն» է անվանում։ Կրանը ունեցել են երկու զավակ՝ որդին՝ Վարդանը, եւ դուստրը՝ Չարմախուկյունը) հետ՝ իր հայրենա-

կիցներին եվրոպական կատարյալ ընտանիքի օրինակ ցույց տալու համար։

Դորպատում Արովյանի գտնվելու տարիները մեկ անգամ եւս հաստատում են նրա արտակարգ ունակություններն ու բազմաբնույթ հետաքրքրությունները, հավաստում էր ժողովրդին նվիրվելու եւ լուսավորելու այն մեծ վճռականությունը, որը նա պիտի ծավալեր գիտության, կրթության ու ազգաշինության ասպարեզներում։ Ընդհանրացնելով Արովյանի կյանքի դորպատյան շրջանը՝ կարող ենք ասել, որ այն հատկանշվում է ապագա գրողի ու լուսավորչի՝ եվրոպական բախիկներով գիտական ունակությունների ձեռքբերումներով, աշխարհայացքի բեկումնային շրջադարձով, իր ծագողների իրականացման համար ամուր Լախնահիմքերի ստեղծմամբ։ Արովյանը Դորպատում ստացավ այն ամենը, ինչն անհրաժեշտ էր իր ժողովրդի կրթության, գրականության զարգացման ու ազգային երազանքների իրականացման գործում՝ դառնալով համար մեծ նորարար ու ակզնավորող։

Արովյանի ծրագրերից առաջնայինն ու կարեւորը, իհարկե, աշխարհաբար լեզվի անխորձեշտության հիմնավորումն ու տարածումն էին (միկեն Արովյանի վեպը, հայ միջնադարյան պոեզիան՝ իր միջին հալերի ղրտերումներով, ինչպես եւ աշխարհաբար արեմտասիայերենով, ուներ տպված գրքեր (որոնցից մեկն էլ Արովյանի վեպի «Ցառաջաբանում») իշխատակյով «Ռուպնտոյի պատմություն» գիրքն է, որը Դ. Զեֆրի «Ռոբիզոն Կրուզո» վեպն է։ Չիշատակելք նաեւ 1834-ին Մոսկվայում աշխարհաբարով տպագրված Նոր Կտակարանը, որը իրատարակել էին Շուշիի բողոքական քարոզիչները), ինչը պիտի նպաստեր ժողովրդի միասնականացման (գրաբար պարփակվել էր վանքերում, եւ ժողովուրդը անհարող էր նրան), որն իր հերթին պիտի նպաստեր ինքնուրույն պետականության ստեղծմանը։ Իսկ ճանապարհը մեկն էր, եւ դա, ինչպես գրված է Արովյանի իր «Թիֆլիզու հառլի հանգստարանը» հոդվածում, աղքատ երեխաներին սովորեցնելը եւ իր գիտելիքները նրանց հաղորդելը էր, ժողովրդին մանկապարտ դարձնելը, եվրոպական մակարդակի գրականություն ստեղծելը, մի խոսքով՝ լուսավորություն տարածելը։ Այդ ամենի մասին Արովյանը գրել է ամեն անգամ, երբ մտածել է իր կյանքի մասին՝ միշտ մտավախությունն հայտնելով, թե՛ «... ասի ի՞նչ արի եւ աշխարհում, որ ինձ էլ ողորմ տան, ասի ի՞նչ ինչառակ եղբջեցի, որ ինձ էլ ինչե՛ն» (էջ 65)։

Շարունակելի

Արծրուս ՍԱՎԱԳՅԱՆ

Բանասիրական գիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր

Քալյվ ԼՈՒԻՍ

Սկիզբը՝ էջ 5

Քանի որ թշնամու ծառաները երկու հազար տարի քարոզում են, որ «աշխարհը մեծ փորձություններից մեկն է, սրա իրականացումը կարող է դժկարին թվալ»... Սակայն, բարեբախտաբար, նրանք վերջին մի բանի տասնամյակում շատ քիչ են խոսում այդ մասին... Թե՛ն ժամանակակից ըրիստոնեական գրվածքներում եւ մամուլային մասին տեսնում եմ շատ բան գրված (շատ ավելին անշուշտ, բան կուզեի), սակայն աշխարհային ունայն բաների, ընկերների ընտրության եւ ժամանակի արժեքի մասին իմն գգուշացումներից շատ քիչ բան կա դրանցում... Այդ գգուշացումները ըո խնամարկյալը հավանաբար մաքրակրոնություն կհամարեմ, եւ իմիջիայոց Նշեմ, որ այդ աշխարհին մեր տված արժեքը վերջին հարյուր տարվա մեջ մեր իսկապես ամենամեծ հաղթանակներից մեկն է... Դրանով մենք ամեն տարի հազարավոր մարդկանց փրկում ենք չափադուր, ողջախոտի եւ սթափ կյանքից...

Վաղ թե՛ ուշ, սակայն, նրա տոմ ընկերների իսկական էությունը նրան պարզ կդառնա, եւ այդ ժամանակ եր ուզավալարությունը կախված կլինի խնամարկյալից ինչեքից... Եթե նա բավականին հիմար է, որ կարողանա այնպես անել, որ նա իր ընկերների էությունը հասկանա միայն

ԽԱՌՆԱԿՉԻ ՆԱՄԱԿՆԵՐԸ

Նվիրվում է Զ. Թոկյեին (անգլիացի գրող, բանաստեղծ, բանասեր)

Նրանք բացակայության ժամանակ. նրանց ներկայությունը կարելի է գործածել ամեն տեսակ ըննադատություն չընելու համար... Եթե այս հաջողվի, նրան կարելի է մղել (ինչպես շատ մարդկանց, որոնց եւ գիտեմ) շատ երկար ժամանակ արդելու երկու զուգահեռ կյանքով. իր հաճախած շրջանակներից յուրաքանչյուրում նա ոչ միայն իրեն կցուցադրի որպես տարբեր մարդ, այլեւ իսկապես կլինի այդպիսին. Իսկ եթե սա չհաջողվի, ապա մեկ այլ՝ ավելի նուրբ ու հետաքրքիր եղանակ կա... Նրան կարելի է ստիպել որական հաճույք ստանալ այն մտքից, որ իր կյանքի երկու երեսներն իրար հակասում են... Սա պիտի արմի նրա մտափառության գործածությամբ... Նրան կարելի է սովորեցնել, որ հաճույք ստանալ թե՛ կրկին օրը նպարավաճառի կողքին ծնկի գալուց՝ միայն այն պատճառով, որ ինչամարկյալը ինչում է, որ նպարավաճառը, ամենայն հավանականությամբ, չի կարող հակականալ շաքար երեկոյան իր հյուրընկալած բարձրաշխարհիկ ու ծաղրող աշխարհը, եւ թե՛ հիացմունք առաջացնող այս տոմ ընկերների հետ սուրբի սեղանի շուրջ ծավալված անպարկեշտ ու աստվածաշարժ հոյակապ գրույցները՝ այն պատճառով, որ ինքը գիտի իր մեջ ունեցած այն «խոր, հո-

գետր»... աշխարհը, որը նրանք հասկանալ չեն կարող... Գլխի ընկնում է. մի կողմից աշխարհիկ ընկերներն են առնչվում նրա հետ, մյուս կողմից՝ նպարավաճառը, իսկ ինքն այն ամբողջական, հավասարակշռված, բազմակողմանի մարդն է, ով նրանք բոլորի հետ էլ շփվում է... Այսպիսով, մշտապես անազնով լինելով մարդկանց առ-

վազն երկու կարգի հանդեպ՝ նա ամոթի փոխարեն շարունակական երջիկ բնաբավարարվածություն կապրի... Վերջապես, եթե այս բոլորն էլ ձախողվի, դու կարող ես համոզել նրան խիղճը ոտնահարելով շարունակել իր տոմ ծանոթությունը՝ այն հիմնավորմամբ, թե՛ ինքն ինչ-որ առումով բարիք է գործում այս մարդկանց միայն նրանով, որ խմում է նրանց կրկնելիքները եւ ծիծաղում նրանց կատակների վրա, եւ որ այսպես չկարողել կլինե՛ր «մեծամտություն»... ու «անհանդուրժողություն»... եւ, իհարկե, «մաքրակրոնություն»...

Միև այդ անշուշտ քալյեր պիտի ձեռնարկես, որ այս տոմ զարգացումը նրան որդի թույլատրվածից ավելի քան ժամանակ վատնելու եւ իր աշխատանքն ու տոմ անտեսելը... Վերջինիս խախտն ու տազեանքն եւ ինչամարկյալից աճող խուսափողականությունը կամ կպուտությունը անվանառանի կլինեն առաջին լարվածությունը մեծացնելու գործում...

Ըն սիրաւորս քեռի՝
ԽԱՌՆԱԿՉԻ

Շարունակելի

ՍԱՎԱԳՅԱՆ ԶԱՐԳԱՆԱՅՐԱՅՈՒՆՆԵՐ՝ Մ. Ս. Ի

Մարդու դերի ու տեղի, նրա առաքելության, բարոյական արժեքա-մակարգի, հոգեկերտվածքի եւ նկարագրի, կյանքի ու մահվան մասին հարցերը դեռեւս հնա-գույն շրջանից են քննարկվում աստվածաբանության, փիլիսո-փայության եւ գրականության մեջ:

Աստված իր անսահման սի-րով ու բարության ստեղծեց աշխարհը եւ մարդուն. Նա Սեր է, «իսկ նա, ով չի սիրում, չի ճա-նաչում Աստծուն, քանի որ Աստ-ված սեր է» (Ա Յովի. Դ 8):...

Մենք գիրքը հրաշալի ներ-կայացնում է մարդու արարումը. «Աստված ասաց. «Մարդ ստեղ-ծեց մեր կերպարանքով ու նմա-նությամբ, նա թող իշխի ծովի ձկների, երկնքի թռչունների, ողջ երկրի անասունների եւ երկրի վրա սողացող բոլոր սողունների վրա»: Եվ Աստված մարդուն ստեղծեց իր պատկերով. Աստ-ծու պատկերով ստեղծեց նրան, արդու եւ էգ ստեղծեց նրանց» (Մենդ. Ա 26-27): Այսինքն՝ մարդն արարվել է Տիրոջ պատկերով եւ նմանությամբ: Եկեղեցական նշանավոր հայր Բարսեղ Կեսա-րացին սուրբգրային այս հատ-վածը մեկնում է այսպես. «Մարդ ստեղծեց մեր պատկերով եւ նմանությամբ... Աստվածային պատկերը մեզ շնորհվում է Տի-րոջ կամքով, սակայն նրան նմանվում ենք մեր կամքով...» (Տե. Василий Кесарийский, Бе-седа первая о сотворении че-ловека по образу, ЖМП, 1972, N 1, էջ 36-37):

Հովհանն Պատմականը տեսա-կետի համաձայն՝ «Տիրոջ պատ-կերով եւ նմանությամբ» արար-ված լինելու իրողությունը ցույց է տալիս, որ մարդն օժտված է բանականությամբ եւ ազատ կամքով, ուստի աստվածային խոսքով առաջնորդվելով՝ կա-րող է նմանվել Արարչին:

Կյուրեն Ալեքսանդրացին կարծում է, որ «պատկերով ու նմանությամբ» բառերը միեւ-նույն իմաստն ունեն, եւ դրանք

ՏԻՐՈՋ ՊԱՏԿԵՐԻՆ ՀԱՎԱՏԱՐԻՄ...

տարբերակելն ու տարանջատե-լը ճիշտ չէ (А. Бронзов, Примичание // Иоанн Дамаскин. Точное изложение православной веры, кн. 2, СПб, 1894, էջ 68): «Կերպարանքով» ու «նմանությամբ» բառերի մի-ջեւ իմաստային անքակտելի կապ կա, եւ պատահական չէ, որ Հին ու Նոր Հտակարանների տարբեր հատվածներում օգ-տագործվում է դրանցից մեկը. առաջինը հիշեցնում է աստվա-ծային շնորհի, իսկ երկրորդը՝ հոգեւոր-բարոյական այն արժե-համակարգի մասին, որին հե-տեւելով՝ մարդը նմանվում է Աստծուն, միանում նրան:

Աստված մարդուն ստեղծում է կատարյալ. «Զո հրեշտակներից փոքր-ինչ ցածր դրի նրան եւ փառք ու պատվով պսակեցիք նրան» (Սաղմ. Ը 6):

Աղամս ու եվան սկզբնապես հավատարիմ եւ հնազանդ էին Արարչին. Ժողովուրդի գիրքը վկայում է. «...Աստված մարդուն ուղղամիտ է ստեղծել...» (Է 29), այսինքն՝ առաջին մարդն ար-դարամիտ էր եւ հավան չէր մեղք գործելու: Սակայն մեր նա-խածնողները խաբվում են օձից.

«Զեք մահանա, որովհետեւ Աստված գիտեր, որ այն օրը, երբ դրանից ուտեց, կբացվեն ձեռքերը, եւ դուք կլինեք աստվածների նման՝ կիմանաք բարին ու չարը» (Մենդ. Գ 4-5), հակառակվում Տիրոջ եւ ճաշա-կան արգելված պտուղը: Նրանք խախտում են Տիրոջ պատվիրա-նը, եւ իբրեւ բանական, սեփա-կան արարքների համար պա-ռախախտում են Տիրոջ մեղա-յում Նրա դեմ: Աստված անհա-զանության համար պատժում է նրանց՝ արտաքսելով Երկրու-թյան դրախտից (Մենդ. Գ 23): Մարդն արարվել էր անմահ. մահն աղանակյալ մեղքով

մուտք գործեց աշխարհ:

Չպետք է կարծել, թե նախա-ծնողների մեղքը փոքր էր ու թե-թեւ. ըստ Եռյայնի՝ այն ներա-ռում է մեղանչումի բազմաթիվ տարրեր՝ հպարտություն, քան-զի մարդը ցանկանում է հասու-լինել ավելի, քան թույլատր-ված էր, անհավատարմություն եւ անհնազանդություն Տիրոջը, գայթակղություն՝ մարդը խաբ-վում է օձից, «գողություն»՝ օգտ-վում է արգելված պտղից, փա-ռախորություն՝ ձգտում է նմա-նվել Արարչին... Օգոստինոս Ե-րանելին ասում է. «Երբ խախտ-վեց աստվածային պատվիրա-նը, նախախայր հենց Նույն պա-հին գրվեց Տիրոջ շնորհից» (H. Малиновский, Православное догматическое богословие, ч. 2, Ставрополь-Губернский, 1903, էջ 314): Մարդը, որն ի սկզբանե հնազանդ էր արա-րամիտ, դառնում է մեղանչա-կան, հեռանում Արարչից՝ Կե-ւ նրանց՝ արտաքսելով Երկրու-թյան դրախտից (Մենդ. Գ 23): Մարդն արարվել էր անմահ. մահն աղանակյալ մեղքից հետո

խզվում է մարդ-Աստված ներ-դաշնակ կապը, նախածնողե-րը փորձում են Տիրոջից թաքն-վել, համակվում են տառապա-լից երկյուղով. «Երեկոյան նրանք լսեցին Տեր Աստծու՝ դրախտում շրջագայելու ոտա-լինել ավելի, քան թույլատր-ված էր, անհավատարմություն եւ անհնազանդություն Տիրոջը, գայթակղություն՝ մարդը խաբ-վում է օձից, «գողություն»՝ օգտ-վում է արգելված պտղից, փա-ռախորություն՝ ձգտում է նմա-նվել Արարչին... Օգոստինոս Ե-րանելին ասում է. «Երբ խախտ-վեց աստվածային պատվիրա-նը, նախախայր հենց Նույն պա-հին գրվեց Տիրոջ շնորհից» (H. Малиновский, Православное догматическое богословие, ч. 2, Ставрополь-Губернский, 1903, էջ 314): Մարդը, որն ի սկզբանե հնազանդ էր արա-րամիտ, դառնում է մեղանչա-կան, հեռանում Արարչից՝ Կե-ւ նրանց՝ արտաքսելով Երկրու-թյան դրախտից (Մենդ. Գ 23): Մարդն արարվել էր անմահ. մահն աղանակյալ մեղքից հետո

գերի... Օգոստինոսը գրում է. «Ոչինչ առավել հստակ չէ, քան Եկեղեցու՝ աղանակյալ մեղքի մասին վարդապետությունը, եւ միեւնույն ժամանակ մարդու-յին բանականության համար այդ վարդապետությունից առա-վել խորհրդավոր ու անհասանե-լի ոչինչ չկա...» (Блаженный Августин, О заслугах и отпущении грехов, к Марцеллину, т. 3, Киев, 1885, էջ 444-445):

Բնականաբար, Աստծո պատ-կերով եւ նմանությամբ արար-ված մարդը չի կարող հավա-սարվել իր երկնային Հորը. նա միայն պետք է ձգտի առ Աստ-ված տանող ճանապարհը գտ-նել եւ պահպանել Նրանից շնորհված պատկերն ու նմա-նությունը: Աստվածաբանու-թյան մեջ կիրառվող «նմանվել Տիրոջը» (imitatio Dei) դրույթն ինքնին ենթադրում է մարդու՝ Արարչի պատկերով եւ նմանու-թյամբ ստեղծված լինելը: Աստ-ծուն նմանվելու խնդիրը նաեւ սուրբգրային հետեւյալ հատվա-ծում է արծարծվում. «Տերը խո-սեց Մովսեսի հետ ու ասաց. «Խոսի՛ր Խարայելի որդիների հետ եւ նրանց ասա՛. «Սուրբ Ե-ղեք, քանզի ես՝ ձեր Տեր Աստ-վածը, սուրբ եմ» (Դեւտ. ԺԹ 1-2): «Սրբությունը» (kadosh) Տիրոջ եւությունն է, որով Նա բացա-րակապալվում է իր իսկ ստեղծա-գործությունից: Սակայն երկա-յին Հայրն անհաղթահարելի պատկեր էր, այլ հենց Ինքը հրահանգեց իր պատկերով եւ նմանությամբ արարված մար-դուն՝ ընտրել ճշմարիտ ուղին, ազատագրվել մարդկային մեղ-քերից, արատներից եւ թուլու-թյուններից, հասնել կատարե-լության: Մարգարեները եւս ըն-դգծում են մաքրագործվելու անհրաժեշտությունը. «Պատմ-վե՛ք թե՛, ո՛վ մարդ, թե՛ ի՛նչ է բա-րին, եւ ի՛նչ է ուզում թե՛կից Տե-րը. իրավունք հաստատել, որդի-ություն սիրել եւ պատրաստ լի-նել քո Տեր Աստծու հետեւից գնալու» (Միք. 2 8):

Հարկադրվում է չել 8

Սկզբը՝ էջ 5

Ավիճեցի է, որ հորհրդային շրջանում գիրքն ու գրականու-թյունը մեծ ծաղկում ապրեցին՝ շնորհիվ սոցիալիստական ռեա-լիզմի, կուսակցական գաղափա-րախոսությամբ ստեղծված «ձե-ւով ազգային եւ բովանդակու-թյամբ սոցիալիստական» նշա-նաբանի, բայց այդ ընթացքում լուրջ փորձության ենթարկվեց մաշտոցյան հայոց այբուբենը, որն ավելի քան 5 դար առաջ էր ստեղծվել, քան սլավոնական կի-րիլիցան: Թեեւ XV դարի կեսերից տպագրության գործն առաջին անգամ ընկավ մամլիչի տակ, բայց այդ մամլիչը տեխնիկական էր, այլ ոչ թաղաքական է, մա-նավանդ, ոչ կուսակցական: Այս կապակցությամբ նորից մտաքե-րենք այն պահը, երբ գերմանացի Բրայդենբախը եւ հոլանդացի Ռոյվիլը անսպասելի հայտնվե-ցին հայոց Սուրբ Հակոբյանց միաբանությունում: Իհարկե, նրանք իրենց գործի դյուրության համար կարող էին գալթակից առաջարկ անել հայ միաբաննե-րին՝ անցնելու լատինատառ գրի գործածության, մասնավոր շատ ավելի շահեկան կլինե՛ր ժամն գնով ձեռք բերել պատրաստի

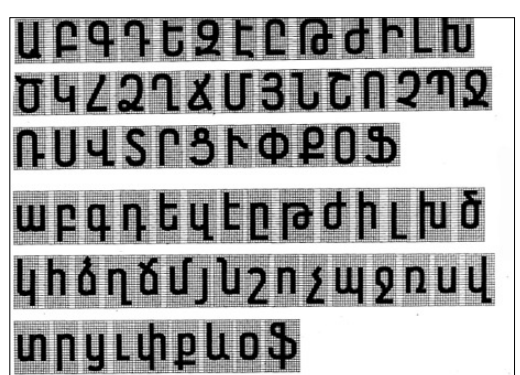
ՄԱՇՏՈՃՅԱՆ ՀԱՅՈՒՆՆԵՐԻ ՏՊԱՏԱՌԵՐԻ ՍՏԵՂԾՄԱՆ 530-ԱՄՅԱԿԸ

լատին տպատառեր եւ դրանք հարմարեցնել հայոց լեզվով գր-քեր տպագրելուն: Բայց հայ հո-գեւորականները հավատարիմ էին դարձրել սրբագործված ի-րենց գրին:

Սրան հակառակ, 1921-1922 թվերին հորհրդային Հայաստա-նի ներքին գործերի եւ լուսավո-րության ժողովում Պոդոս Մակնե-ցյանը մոսկովյան «բայշեիկե-րի» պատվերով առաջարկում էր մաշտոցյան գրի փոխարեն հա-յոց լեզվին հարմարեցնել լատի-ներեն տառերը, եւ հենց այդ իրա-դրությունը նպատակով ձեռնարկ-վեց մաշտոցյան դասական ուղ-ղագրության չարաքատիկ ռե-ֆորմը, եւ դա այնքան մեծ հա-րված հասցրեց դասական ուղ-ղագրությանը, որ հետագայում կատարված բարեփոխումները չշտկեցին վիճակը, իսկ ինքը՝ Պ. Մակնեցյանը, ցավալիորեն չու-սափեց 1938 թվին գնդակահար-ման դիվային վճռից:

Եվս մի ուշագրավ դրվագ. 1968 թվին Միավորված ազգերի կազ-մակերպությունն ընդունեց մի օ-րինագիծ՝ երթեւեկության միաս-նական միջազգային նշաններ սահմանելու մասին, եւ այդ կա-պակցությամբ առաջարկվեց ամ-բողջ աշխարհում երթեւեկության ցուցանակներում գործածել միայն հայկական տառեր:

Զանի որ ՄԱԿ-ի անդամ մեծ ազգերի գործածած այբուբեննե-րը լատինականն ու սլավոնա-կանն էին, ապա այդ առաջարկը նպատակ էր հետախնդրում գտն-միջազգային երթեւեկության ճա-նապարհները դուրս թողնել մեծ տերությունների գաղափարա-կան ազդեցության գոտիներից: 1971 թվ. օգոստոսի 26-ին ՄԱԿ Միխիստրների խորհրդի տասն-հարյուրերի պետական կոմիտեի որոշմամբ բոլոր հանրապետու-թյուններին ներքին գործերի մի-նիստրություններին հրահանգ ի-ջեցվեց՝ իրենց կարծիքը հայտնել

ՄԱԿ-ի առաջարկությամբ հայ-կական տառերը միջազգային երթեւեկության ցուցանակե-րում գործածելու մասին, սակայն վերջնական որոշմամբ ՄԱԿ-ը չընդունեց այդ առաջարկությու-

նը. այդ որոշմանը դեմ արտա-հայտվեց մեր հայրենի հորհրդա-յին Միությունը՝ իր արքայականե-րով, եւ Թուրքիան:

Ալբերտ ՄՈՒՐԵՆՅԱՆ
Բանասիրական գիտ. դոկտոր

Բ. Ի. ՉԼՍԿՈՎ

Սկիզբը՝ թիվ 4-6, 8-9

«Անիրավ տնտեսը» առակի բացատրության եզրակահեղձ մասում Բուրկելիչիս աումւմ «Անիրավ տնտես ունեցող հաւուստը հեքց Աստոծ ճգըրիտ կերպարն է, իսկ անիրավ տնտեսը՝ յուրբանայնյուր մեղաւոր մարդու։ Տնտեսի նմանութեամբ տեղափոխ մարդը այն եղկար տարիւնը ժամանակակիւրայայնն օգտվում է իրեն տրված երկրաւիս բարիքներից եւ ապումւմ այնպէս, ինչպէս այդ տնտեսը. ասհոգ, ցոփ՝ չմտախելոյ վայ մաւիս, ուր երբեք վրա է հասնելու ժամանակը, երբ ինքը պիտի թողրկն էրկիրը եւ կանգնի այն Դաւաճովրի աղքէտ, Ումիկ նստացել էր ամենայն անիւրծեւտը՝ պահպանելու համար բարիքները Երա, ուր իրավասու էր իրենցը դրուքն պահանջելու ժամանակիկ։

Տնտեսը, երբ իմացավ իր ազգոժաման մասին տիրող ավելե-
րապատի որոշումը, մտորեց իր
անկեղծը։ Այսպես եւեթ Տերև
մեղավորին կանչելու է նրա
մոտ վստահություն արթնաց-
նում՝ երկրային աշխարհը թող-
նելու եւ հավանության ուղի-
քովթերեղ մեկնելու անհրաժեշ-
տության հանդեպ։ Լսելով Աստ-
ուծ աներեքս ծայրը՝ մեղավորի
խիղճը սկսում է սաստկորեն
խռովվել ու անհագնատակ։ Ա-
ռաջ է գալիս քակտագործական
իր հաքը՝ ի՞նչ անել։ Չկա՞ ար-
դյոք երկրային որեւէ միջոց փո-
ւության համար։ Ցավոք, ո՛ր։ Ո-
չինչ էլ փրկում մարդուն մահից։
Ասում է իր բա՜ն՝ հնազանդվել
Աստուծ կամքին։

Տևստեղ սկսեց նրակն ուղեկացրեց սիրոյց պարտադրան ողնի վնասումներն այն մասը, ու ող պատկանողը իր իրեն: Յենց սրտակից է պիտի սկսեք գլշալ: ցող մեկավարն իր փութութեանը: Նրա հայտնի իր կտուղն կամքն այն մասին, որ լեք ողը կեցեալ մարդկային մեղքերը, ապա ձեր երկայնիք շայն ի ձեզ կերն: Այսիպով, առաջիկ մերձիկն հաստատել է հաշտութիւնը հերձալորներն հետ, ներքն սրտեց գործած մեղքերը մեր հանդեպ է խնդրէ, որ նրանց է իրենց հանդեպ գործած մեր մեղքերը ներքն: Այլասեանակա պարտապանները մեր մերձակորներն են. նրանք բոլորն է մեղավոր են Աստուծո առջ, դրա համար է նուստում են նոյա աստուծոյանս:

**ՎՆԻՐՎԿ ՏՆՏԵՍԻ
ՎՌՎԿԸ**

Ներքո: Առափնի պարտապանները
ոչ մի անգամ չկոչվեցին տնտե-
սինը, այլ՝ միայն նրա տիրոջը,
չնայած նրանց պարտքի զգալի
մասն ի շահ տնտեսի էր:

Այս գծերով Տերև Իր լսողների առջև ելադասախոսեց այն ճշմարտությունը, որ մարդկանց, մեր սերնդավորների ուսկ հարաբերակախորեն ենք պարտք են մի-միայն Աստծուն ենք պարտաւ պան, յայտիքն՝ մերավորներ են՝ բազիս իրական իմաստով: Մերավորների սիրելու պատուի-րանն Աստված է ւովն մարդ-կանց, այդ իկ պատճառով, մերավորի հանդեպ մերը գործ-յով, մենք առաջին հերթին մերը են գործուն ենց Աստծու եւ Նրա սերավորանի հանդեպ: Նրւեն՝ միայն մերավորների սի-րելու պատուիւրան կատարելով, առանց Աստծուն սիրելու պա-կարիւհի, ի կարելի հասնել եղ-կային թագավորութլւն: Աստծու հանդեպ սերը դրսեւորվում է Նրա՝ աղջատներին ու կարո-ւթյալներին բարեգործութլւն ա-նելու պատուիւրանի կատար-մամբ: Զիշեսակներն ու աստ-վածաճանաչողները, որպէս զղջա-ցող մեղավորների բարեկամ-ներ, բարեխոսում են Աստծու ա-ռաջ եւ Նրանց համար եղկային թագավորութլւնով պարտա-ստուն օրբաններ:

Նյութական հարստությունը, թեպետ ձեռք բերման իր միջոցներով ու օգտագործմամբ անհրաժեշտ է սակայն աստվածահաճո կիրառությամբ այն կարող է նպաստել մարդուն հասնելու բարոյական բարձր նպատակներին»։ Այսպիսին է ահա աստվածաբանական գիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր Տիմոֆեյ Բուտկեւիչի՝ անկախ տնտեսի մասին առանկի բացատրությունը։

Ինն թվում է՝ Բոստոնից իր սպանելի մեկությանմ տնտեսի արարիչը է «լույսի որդիների իլինց սերոյի մեջ» խոսքերի կոնսակուլիոնը խիստ մոտեցնում է Փրէկհ՝ անիրազ հարստության միջոցով բարեկամներ ձեռք բերելու ճշմարիտ իմաստի բացահայտմանը բայց, հավանաբար, Արսա առաջնորդի է ընդունված մեկությանը չհակաճառելու ցանկությունը, որ դա էլ խոսքի է դեպի համբնդանալուի շեղմից առաջատար կողմ ու

Ինչ: Այդ պատճառով է, որ Հրիստոսի եզրագիսկի խոսքերի՝ նրա բացատրությունը չի ցույց տալիս անվերջելիությունը, որ, ծագում է անխոր լուստի մասին առակի ընթերցելիս: Հավատացյալների ոչ մեկը չի կասկածում, որ Աստված միակ ու անշեղբայերի Մեծիակաստեղնի ամենայն գոյության: Նա է ժամանակավորապես մեզ տալիս նյութական բարիքներ, որոնք, ըստ Նրա կամքի, կարող են օգտագործվել կամ տնօրինել: Ինչպես նաև: Նա տալիս է հոգեբար շնորհներ, որպեսզի ձգտենք հասնել Իր կողմից ցուցված մեր երկրային կյանքի ճանապարհին: Երբ մենք ավարտենք մեր երկրային ճամփորդությունը, Նա նաեւ մեզանցից պիտի պահանջի հաշվետվություն՝ հավիտենություն փոխադրվելու համար: Այդ իսկ պատճառով առակի տիրոջ, ով իր ունեցվածքը ժամանակավորապես կառավարման էր հանձնել տնտեսին, կերպարի տակ կարելի է ենթադրել ինչն Աստծուն, եթե առակի մնացյալ ուսուցերը չիվազանեւ նման համեմատություն: Իսկ երկարություն տեսանելի է հետեւյալով. առակի տիրոջ՝ իր տնտեսից հաշվետվություն տանալու պահանջը չի կարելի նմանեցնել Աստծո՝ հավիտենություն փոխադրվող մահացած մարդկանցից հաշվի պահանջելուն: Առակի տնտեսը ապա պետք է հաշվի տա, ապա նոր թողլի ունեցվածքի կառավարումը, իսկ մարդը, փոխադրվելով հավիտենություն, նախ իր մահով թողնում է իրեն վատաբաղ ունեցվածքի կառավարումը և եետւմ միայն հաշվի տալիս: Առակի տնտես ուներ բավականաչափ ժամանակ, որպեսզի կարգի բերեր իր գործերն ու ապահովեր իր երկրային կյանքի հետագա գոյությունը: Մեղավոր հոգին, երբ կանգնի Դատավորի առջեւ ու որոշեւ ի հաշվի տա, մինչև այս Է՝ հետմահու գզջումը չի փրկի նրան (Դուկ, Ժ2 19-31): Տիրոջ պատուիրակն անհաճախ՝ երկրային սահմաններից դուրս բարի գործեր կատարելն անհնար է:

Շարունակելի
Թարգմանությունը՝
Ա. ԱՏԱՄԲՈԼՅԱՆԻ

ՀԳ օլիմպիադայի մրցանակակիրների պարգևատրում Կոտայքի թեմում

Օրենքը Մայրը Կրթության Եվ Ֆինանսների նրբախմբի քաղաքականության հաստատարականության հետևանքով Դաժարության տարածաշրջանի պատասխանատվությունը Մեծեղ Ղեկչի հետևողականության հետևանքով 2013-2014 հասարակական Դաժար Եկեղեցու պատասխանատվությունը առարկայի օրինակների համարականության փոփոխականության հրաժարականի դրոշմականների, որպես Դաժար Եկեղեցու պատմության հետազոտությունների և դպրոցական տնտեսականի համակարգում Կոտայքի թանկ առաջատարությունը օրինակական տնտեսական առաջնությունը Մեծեղ Եվ Ֆինանսականի:

Կոտայքի մարզի Ջեֆարյանի թիվ 7 միջնակարգ դպրոցի 12-րդ դասարանի աշակերտների ՕՖԵԿ Սարգսյանի (հիմնականական) օլիմպիադայի բազմակի մրցանակակիր), Հրազդանի թիվ 1, 13, Մեղրածորի, ինչպես նաև Զառեմգավանի դպրոցների ու շարք դպրոցականների ցուցաբերած գիտելիքներն արժանացել են համեմատողվել անդամների ուշադրությանը, և բոլոր աշակերտները պարգևատրվել են առաջին, երկրորդ, երրորդ կարգի դիպլոմներով ու գովազդատետքով:

Հանդիպումը մեկնարկեց Ամժեյա Ղեշյանի բացման խոսքով: Եւ թեմա-
կալ առաջնորդին հակիրճ տեղեկություններ տվեց 21-րդ դարի մշակութային
արժեքների համընթաց զարկելու եւ ազգային հոգեւոր նկարագիրը պահ-
պանելու ուղղությամբ նշված դպրոցների տնօրենների, Հայոց Եկեղեցու
պատմության ուսուցիչների կատարած աշխատանքների մասին:

Այնուհետև ելույթ ունեցավ Զրազդանի թիվ 13 դպրոցի տնօրեն տիկին Զ. Զարուպյունյանը: Նա բարձր գնահատեց Մայր Աթոռ Սբ Էջմիածնի ԶԳԿ-ի հոգատար վերաբերմունքը դպրոցների նկատմամբ եւ հույս հայտնեց, որ այս ջերմ հարաբերություններն ապագայում դրական մեծ արդյունքներ կապահովեն:

Հանդիպումն ավարտվեց արգալակ հոդ օրինությամբ: Նախ արքայական հոգեհատկությունն և զեմահատկությունը հայտնեց Մայր Աթոռ ՍբԳ-ին՝ դպրոցներում իրավասանգով հոգեհոդ դատախարակություն համար, մարդեքարդուկանաառ խորհուրեւությունը՝ ի բարոյորակն ժողովրդի և գորազումն հայրենիքի, ապա ղոտնեք ուղղելով ներկայներին՝ ասաց. «Մղոթքս է ա Մատված, որ Տեքն արդուկանաիրքի մեք քնաքացի» իմաստություն հարաւեռե շնորհեքն պարզեղծվա մեք՝ բոլորիք: Մատուցում եմ, որ նոյն նկիրմում, արիական ողով է եռանդարաաա աշրուկանեք Ձեր տրոք գործք: Աղոթողս ա Մատված՝ հայցում եմ Բարձրոյախ ամենաբար Աջի պատկախությունը Ձեզ՝ աստվածահաւեր հայ ժողովրդի կյանքի առաջնքնաքցի և գորազուման ուղղված ջանքերը աշրուկանելու համար: Ազգային եմ կյանքն այսօր նոյնպեք արդուկանաիրվում և գորաւում է այս եմ ավանդում, որ բերում և ուռոցիները մատառ ներնդի դատախարակություն և ինքնություն կերտում, ընտանիքի արուկայան պահպանման աստվածահաւում առաքելությամբ: Դատմության դժկարին ճանապարհորհի հայ ուռոցիները օրիակ, ջանք ու նկիրմում և ներդրել՝ հանում մեր ժողովրդի բարոյ ու տալակով զանիքս:

Արագազան հայոց Յայոց եկեղեցու պատմություն առարկայի օլիմպիադայի հանրապետական փուլում առաջնային տեղեր գրավեցած իրազմանքի աշակերտներին շնորհավորո՞ղ եք և կենտրոն հասնե՞նք՝ հոգորո՞ղը կրակն զհիմե՞ն տնե՞րիցը ունե՞նք և չգավառա՞րկե՞նք արդե՞ն ժողքն բերածը։ Այժմերն և շնորհակալարժեքը հանձնվեցին նաեւ դպրոցի տնօրէններին և Յայ եկեղեցու պատմության ուսուցիչներին՝ ի գնահատումն օլիմպիադայի հանրապետական փուլում աշակերտներին մասնակցութայն բարձր մակարդակի ապահովման։

ԳՈՒԽԱՐ ՄԻԶԱՅԵԼՅԱՆ

Հրազդանի թիվ 7 միջնակարգ դպրոցի ուսուցչուհի

ՏԻՐՈՋ ՊԱՏԿԵՐԻՆ ՀԱՎԱՏԱՐԻՄ...

Սկիզբն՝ էջ 7

Այս հատվածում գտնուլ ենք Աստված-մարդ հարաբերության մի խորիցումար պատկեր. մարդը, անշուշտ, չի կարող համեմատելու եւ մրցել Տիրոջ հետ, սակայն, շեղ գտնի աստվածացւի լույսը, սրբագործի կարող Մատնի հետեւից գալ: Այս միտքը հանդիպում է նաեւ տուրքը-րայի այլ հատվածներում: «Եթե՞ ուշադրութեամբ լսեց այս բոլոր պատգովիանները, որոնք են այ-սօր պատգամում եւ ձեզ, որ ասեց, այն է՝ սրբեց ձեր Տերն Մատնի, գնաց Կրօն ճակա-պարիով ու հարեց Նրան...» (Օրենք ԺԱ 22): Իսկ որքա՞ն է Տիրոջ

ծանալապարհը... Այս մասին խոս-
վում է Ելիզ քրքում. «Տեր Աստու-
ած, վա՛հ, թափաղակ եւ ողորմած,
համբերատար, բարեգութ եւ ճ-
մարիտ, որ արդարությունն է
պաշտպանում, Իր ողորմածու-
թյունն է սցուցաբերում հազարա-
վոր սերունդների հաւելք, վե-
րացումն աւստինությունները,
սիրողվություններն ու մեղքե-
րը...» (ԼՂ 6-7): Ինչպես երկնա-
յին շայրն է բարեգութ եւ ողոր-
մած, նույնպես եւ մեկ պտեղ է
գլխան եւ ողորմեն, ներքեվ
փոխաբերել ճիշե՛լ չափակեցիվ
լինելն խոնարհ, համբերատար
եւ արդարադատ՝ փրկվելով մեղ-
քերի զարշափոտ ծածկուցից...

Վայսեռ միայն կիրառողնով հո-
վելի մարգարեությունը։ «Այո»,
կլինի այնպես, որ, ով որ կանչի Ք-
Տի որդւն լուսով, կապի» (Ռովել Բ
31)։ «Պապ Ստեփն ճանաչաբ-
հով» նշանակում է կատարելով
Նոր պատվիրանները՝ վտարակցից
լինելով սագորդին, ներանդելով և
ստավային, բարձրացնելով ան-
կապին, միխթաբելով կարողու-
լին։ Ստովածաճած կյանքով
սպարելով միայն կարող են բա-
ցահայտել»։ «ճանաչել» Տիրո-
ւն, զգալ Նոր ներանդությունն
զորությունը։ Հակառակ դեպ-
քում կկորցնեն Նրան՝ մայավով
միայնակ, «դառարել են» ու
սակն։ Տալի մարգարե այն է

մասին գգուշացնում է. «Մի՞թե Տիրոջ հեղեղն անկապել է փկրել կամ Լա մանթաքելը է Իր անվանքը, որ չկիւ: ո՛հ, ձեր մեղքերն էլ պատժե՞ն դարձե՞ծ ձեր եւ Աստուծո՛ւ միջեւ, ձեր անօրէնութիւնների պատճառով է Իր երեսէ շը-լէ՛ք ձեզիցի, որ չգաք: Արարա՛ն, ձեր հեղեղերը պղծված են արայամբ, են ձեր մատները՝ մեղ-լով. ձեր շուրթերն աստուծո՛ւ թոյն խոտեցին, են ձեր [եզունը-ն խորիւրն են անխափու-թիւնը...]» (Եւ. ԾԹ 1-3): Արարիչը մարդուն շնորհել է ամենա-թաւան ու անփոխարինելի՝ ազատ կամքը, ուստի մարդն ինքն է որոշումներ կայացնում և իր հոգեւոր նկարագրին համա-պատասխան ընտրութիւն կա-նաւորում:

Շարունակելի
Արփիկե ԶԱՆԹԻԿՅԱՆ

**ՔՐԻՍՏՈՆՅԱ
ՀԱՅԱՍՏԱՆ**

Կրոնական, մշակութային,
լրատվական երկշաբաթաթերթ

Հիմնադիր՝
Մայրո Աթոռ Սուրբ Էջմիածին
Հասցեարկ՝

Հրատարակիչ՝
«Զրիստոնյա Հայաստան»
թերթի խմբագրություն

Գլխավոր խմբագիր՝
Աստղիկ Ստամբուլցյան

Գրանցման վկայական՝ 624
Խմբագրության հասցեն՝
Մյուս Առողջ Ար Էջմիածին

Հեռախոս՝ 517197

astghikstam@gmail.com

web կայք՝
kh-tert.livejournal.com

krishayas.wordpress.com
Ստոր. տպագր.
4.6.2014 թ.

Տպաքանակը՝ 2100
Գինը՝ 50 դրամ
